

ARVONLISÄVERON LYHYT OPPIMÄÄRÄ

Opetusmateriaalia arvonlisäverosta

Maiju Levirinne

Opinnäytetyö
Elokuu 2011
Liiketalous
Projektijohtaminen ja talous
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen Ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Projektijohtamisen ja talouden suuntautumisvaihtoehto

LEVIRINNE, MAIJU: Arvonlisäveron lyhyt oppimäärä – Opetusmateriaalia arvonlisäverosta

Opinnäytetyö 52 s, liitteet 27 s.
Elokuu 2011

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä Tampereen ammattikorkeakoulun kursseille perustiedot arvonlisäverosta ja muodostaa niistä opetuskokonaisuus, joka kattaa opetusmateriaalin luentomateriaaleista tehtäviin. Tavoitteena oli tehdä mahdollisimman helposti ymmärrettävää opetusmateriaalia. Opinnäytetyön raporttiosuus on suunniteltu käytettäväksi itsenäisessä opiskelussa tiedon lähteenä. Muutokset arvonlisäverotuksen lainsäädännössä johtivat tarpeeseen tehdä tämä opinnäytetyö erityisesti harjoitustehtävien osalta.

Opinnäytetyö ja sen myötä syntyvä opetusmateriaali käsittelevät arvonlisäveroa yritysmaailman näkökulmasta yleisellä tasolla. Aiheen rajaamiseksi liiketaloudellista näkökulmaa on painotettu ja erot esimerkiksi kuntien verotukseen on jätetty syvällisemmän tarkastelun ulkopuolelle. Opetusmateriaalin sisältö on valittu tulevien opiskelijoiden pohjatietoja ja kurssiajan rajallisuutta ajatellen.

Sisällön rajauksen ja opetusmateriaalin yleisen rakenteen kehittämisessä on pääasiassa käytetty tekijän omakohtaista kokemusta ja näkemystä sekä vertailua vanhaan materiaaliin. Myös teoriapohjana käytetyn tiedon jäsentelyn rakennetta käytettiin esimerkkinä. Opinnäytetyön tuotoksena syntyneen opetusmateriaalin tasoa ja soveltuvuutta testattiin kahdella alan opiskelijalla, jotka olivat painottaneet opintojaan talouteen ja kirjanpitoon. Palaute oli positiivista ja sen perusteella tehtäviin ei testauksen jälkeen tehty muutoksia.

Asiasanat: Arvonlisävero, opetusmateriaali.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administrations
Option of Project Management and Economy

LEVIRINNE, MAIJU: A short introduction to Value Added Tax – Teaching material about Value Added Tax
Bachelor's thesis 52 pages, appendices 27 pages
August 2011

The aim of this thesis was to collect basic information on value added tax in Finland and make teaching material on the subject for courses in Tampere University of Applied Sciences. The teaching material is combined with self-study material, exercises and slide shows. The thesis is designed to be a self-study package with all the basic information about value added tax. The big changes in the law on value added tax are the reasons for making this thesis. For example, the new regulations regarding value added tax for the building sector have made new teaching material necessary. Especially the exercises needed to be updated in accordance with the new rules.

The thesis and the teaching material deal with value added tax from the business point of view in general. The differences between, for example, the taxation of local councils and that of businesses have been left out of the more detailed examination, in order to stay within the defined limits of the subject and maintain the focus on business. The content of the thesis takes into consideration the expected know-how of the students, and the time limits that the courses have.

The theoretical basis for defining the scope of the content of this thesis and developing the overall structure of the teaching material was mainly the knowledge and the subjective experience of the writer and a close review of the old teaching material. The organizational framework of the original teaching material has been followed, with some adaptations. The exercises made as part of the teaching material have been tested with two business administration students. These students were specializing in accounting and economics in their studies. The feedback from the test was positive and based on that there were no changes made in the exercises after the test.

Key words: Value added tax, teaching material.

SISÄLLYS

SISÄLLYS	3
1. JOHDANTO.....	6
2. MIKÄ ON ARVONLISÄVERO?.....	7
3. VEROVELVOLLISUUS	8
3.1 Verovelvollisuuden pääperiaate	8
3.2 Poikkeukset verovelvollisuudessa.....	8
3.2.1 Pienyrittäjät	9
3.2.2 Ulkomaiset yritykset ja käänteinen verovelvollisuus	9
3.2.3 Muut poikkeavat ryhmittymät	10
3.3 Rakennusalan muutos verovelvollisuudessa	11
4. MISTÄ VEROA MAKSETAAN?.....	15
4.1 Tavara ja palvelu	15
4.2 Myynti	15
4.3 Arvonlisäveron ulkopuoliset alat	16
4.4 Muu arvonlisäveron ulkopuolinen myynti	18
5. VEROKANNAT	20
5.1 Yleinen verokanta	20
5.2 Kolmentoista prosentin alennettu verokanta	20
5.3 Yhdeksän prosentin alennettu verokanta	21
5.4 Nollaverokanta	23
5.5 Marginaaliverotus	24
6. VÄHENNYSOIKEUS	25
6.1 Vähennyskelvottomat hankinnat	25
6.2 Vähennys käytännössä	26
7. LASKENTATAPA	27
7.1 Arvonlisäveron veron peruste	27

7.2 Verovelvollisuus ja pienyrittäjä	29
7.3 Marginaaliverotus	29
8. OMAN KÄYTÖN VEROTUS	31
9. KANSAINVÄLINEN KAUPPA	34
9.1 Tavarankansainvälinen kauppa	34
9.1.1 Yhteisömyynti ja yhteisöhankinta	34
9.1.2 Vienti ja tuonti	36
9.1.3 Kolmikantakauppa	37
9.1.4 Kaukomyynti	38
9.2 Palveluiden kansainvälinen kauppa	38
9.2.1 Myyntimaasäännökset	38
10. ARVONLISÄVEROTUKSEN KÄYTÄNTÖ	42
10.1 Säännölliset toimet arvonlisäverotuksessa	42
10.2 Laskuvaatimukset	43
10.3 Arvonlisävero kirjanpidossa	45
10.4 Arvonlisäveron kirjausten ohjeistukset	46
11. OPETUSMATERIAALI	47
12. POHDINTA	49
LÄHTEET	51
LIITE 1	53
LIITE 2	59

1. JOHDANTO

Arvonlisävero on Suomen valtion yksi tuottoisimmista veroista ja siksi alituisen kehittämisen sekä arvostelun alaisuudessa. Arvonlisävero kehitettiin alunperin varojen keruuseen sodan jälkeisessä taloustilanteessa edeltäjänsä eli liikevaihtoveron muodossa. Tuolloin väliaikaiseksi tarkoitettu vero poikkesi nykyisestä arvonlisäverosta eniten suppeudessaan. Veropohja ei ollut yhtä laaja ja vähennysoikeus oli rajallinen. Vakiintuessaan pysyväksi veroksi liikevaihtoveroa kehitettiin ja lopulta vuonna 1993 ensimmäinen arvonlisäverolaki tuli voimaan. Tuo laki on nykyisen arvonlisäverolain perusta. (Niskakangas 2005, 114, 133-136; Äärilä & Nyrhinen 2010, 25-28.)

Nykyisessä muodossaan arvonlisävero on kulutusvero, jota maksetaan tavaroiden ja palveluiden ostamisesta. Lopullinen veron maksaja on kuluttaja, mikä tarkoittaa sitä, että arvonlisävero on yrityksille läpikulkuera. Koska arvonlisävero on suuri osa niin Suomen kuin Euroopan Unioninkin taloutta, on sillä myös suuria poliittisia merkityksiä. Arvonlisävero on Euroopan Unionin yksi veron muoto, jota on yritetty yhtenäistää jäsenvaltioiden välillä. Arvonlisäveroa säänteleviä direktiivejä on luotu jo 70-luvulta lähtien. Esimerkiksi enintään kolmen verokannan arvonlisäverojärjestelmä on direktiivillä säädetty. (Niskakangas 2005, 114, 133-136; Äärilä & Nyrhinen 2010, 25-28.) Suomen tasolla huomionarvoista on esimerkiksi se, mitkä alat tai kaupan muodot ovat arvonlisäverotuksen ulkopuolella. Myös alennettujen verokantojen piiriin kuuluvat tavarat ja palvelut kertovat poliittisista ratkaisuista.

Arvonlisäverolakiin on tullut paljon muutoksia ajan mittaan ja vuosien 2010 ja 2011 suuret muutokset esimerkiksi rakennusalan arvonlisäverotuksessa saivat aikaan tarpeen opetusmateriaalin päivitykseen. Tämän työn tarkoituksena on tehdä mahdollisimman helposti ymmärrettävää opetusmateriaalia arvonlisäveron perusteista Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijoille. Koska aihe on laaja ja opetuksessa sekä opinnäytetyön teossa rajoitetusti aikaa, on sisältö yritetty rajata yritysmailman kannalta keskeisimpiin seikkoihin. Liiketalouden koulutusohjelman sisällön myötä kirjanpidollinen näkökulma on mukana erityisesti harjoitustehtävissä, joita testataan kahdella alan opiskelijalla soveltuvuuden selvittämiseksi (LIITE 1).

2. MIKÄ ON ARVONLISÄVERO?

Arvonlisävero on tavaroihin ja palveluihin sisällytettävä kulutusvero. Kulutusvero tarkoittaa sitä, että tavaraan tai palveluun sisältyvän veron maksaa loppukäyttäjä eli useimmiten yksityinen kuluttaja. Arvonlisävero sisältyy kaikkiin tavaroihin ja palveluihin alkutuotannosta jalostettuun tuotteeseen asti siten, että vero lisätään tuotteen hintaan tietyn veroprosentin mukaisesti. Jokaisessa vaihdannan vaiheessa myyjä tilittää veron valtiolle ja ostaja saa vähentää veron, jos hankinta tulee vähennykseen oikeuttavaan käyttöön. Tällä estetään veron kertaantuminen tuotteen hinnassa. Arvonlisävero on siis yrityksille läpikulkuerä. (Niskakangas 2005, 113; Äärilä & Nyrhinen 2010, 25, 28.)

Valtiontaloudelle arvonlisäveron merkitys on erittäin suuri, sillä veropohja on laaja ja näin ollen tulot valtiolle suuret. Arvonlisävero on myös poliittisen sääntelyn väline. Arvonlisävero ei ole täysin neutraali eli kaikin puolin tasavertainen vero, vaan sen avulla pyritään myös muihin poliittisiin tuloksiin, kuin tulon keräämiseen (Niskakangas 2005, 14-16; Äärilä & Nyrhinen 2010, 26). Näiden poliittisten tavoitteiden tuloksena mm. jotkin alat, kuten terveydenhoito, ovat kokonaan verotuksen ulkopuolella. (Murtomäki 2010, 16-17; Äärilä & Nyrhinen 2010, 26.)

3. VEROVELVOLLISUUS

Verovelvollisuus tarkoittaa sitä, että on velvollinen tilittämään myynneistään arvonlisäveron valtiolle ja oikeutettu vähentämään liiketoiminnallisiin ostoihin sisältyneen arvonlisäveron. Verovelvolliseksi on rekisteröidyttävä, jos harjoittaa liiketoiminnan muodossa tavaran tai palvelun kauppaa. Verovelvollinen on joko myyjä tai ostaja liiketoiminnan luonteesta riippuen. Kaikki tietyin ehdoin arvonlisäverosta vapautetut voivat vapaaehtoisesti rekisteröityä arvonlisäverovelvollisiksi. (Murtomäki 2010, 12; Äärilä & Nyrhinen 2010, 32.)

3.1 Verovelvollisuuden pääperiaate

Pääasiassa verovelvollinen on sellainen yritys tai yhteisö, joka harjoittaa itsenäistä myyntiä, tavaroiden maahantuontia, tavaroiden yhteisöhankintoja tai tavaran siirtoa varastointimenettelystä liiketoiminnan muodossa. Myös kiinteistön omaan käyttöön otto on verollista toimintaa, vaikkei se olisikaan liiketoimintaa. Myynnillä tarkoitetaan tavaran omistusoikeuden luovuttamista tai palvelun suorittamista vastiketta vastaan. Useimmiten vastike on rahaa, mutta se voi olla myös jotain muuta, kunhan vastikkeen arvo on ilmaistavissa rahana. Liiketoiminnallista myyntiä ei ole ennakonperintälain mukaista palkkaa vastaan tehty työ. (Murtomäki 2010, 10, 12; Äärilä & Nyrhinen 2010, 32-34, 76.)

3.2 Poikkeukset verovelvollisuudessa

Verovelvollisuuden pääsääntöön on joitain poikkeuksia, jotka vapauttavat joko kokonaan tai osittain arvonlisäveron suorittamisesta (Murtomäki 2010, 16-17). Nämä huojennukset johtuvat joko liiketoiminnan suppeudesta tai liiketoiminnan harjoittajan erityisasemasta.

3.2.1 Pienyrittäjät

Vaikka toiminta tapahtuisi liiketoiminnan muodossa, ei se välttämättä tarkoita arvonlisäverovelvollisuutta. Verovelvollisuus on vapaaehtoista, jos tilikauden liikevaihto ei ylitä 8500 euroa. Jos raja ei ylity ja on ilmoittautunut verovelvolliseksi, voi tilittämänsä veron saada takaisin huojennuksena. Jos verovelvolliseksi rekisteröitymistä ei ole tehty ja liikevaihdon alaraja ylittyy, peritään arvonlisäveron tilitys takautuvasti. Huojennusta arvonlisäveroon voi saada myös pienyrittäjä, jonka liikevaihto on yli verovelvollisuuden rajan eli 8500 euroa, mutta alle 22 500 euroa. Pienyrittäjän verohuojennusta voi hakea kolmen vuoden kuluessa tilikauden päättymisestä. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 50-54.)

3.2.2 Ulkomaiset yritykset ja käänteinen verovelvollisuus

Liiketoiminta on verollista, jos se tapahtuu Suomessa. Näin ollen myös ulkomaalaisten yritysten kanssa tai ulkomaalaisten yritysten keskenään harjoittama liiketoiminta on verollista, mikäli se tapahtuu Suomessa. Tilanteissa, joissa kaupan toinen tai kumpikin osapuoli on ulkomaalainen, on ostaja verovelvollinen eli noudatetaan käänteistä verovelvollisuutta. Jos yrityksellä on kuitenkin kotipaikka tai kiinteä toimipaikka Suomessa, on sen rekisteröidyttävä verovelvolliseksi Suomessa. Yhteisömyyntejä ja hankintoja eli Euroopan Unionin sisäisiä liiketoimia Suomessa tekevä yritys on aina velvollinen rekisteröitymään verovelvolliseksi tai ilmoituksenantovelvolliseksi vaikka sillä ei olisi kiinteää toimipaikkaa tai kotipaikkaa Suomessa. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 40, 43, 45.)

Kiinteäksi toimipaikaksi katsotaan tehdas tai muu paikka, jossa tavara tai palvelu voidaan tuottaa tai suorittaa. Toimipaikalla on siis oltava valmiudet myytävän tuotteen suorittamiseen mm. tarvittavan henkilökunnan ja tuotantolaitteiston muodossa. Rakennus-alalla kiinteäksi toimipaikaksi katsotaan yli yhdeksän kuukauden kestävä urakointikohde tai peräkkäisten urakoiden sarjan tapahtumapaikka. Kotipaikan määrittelyssä vaikuttavat monet asiat. Näitä ovat yrityksen pääasiallisen liiketoiminnan kotimaa, keskeisten päätösten tekopaikka eli esimerkiksi yhtiökokouksen pitopaikka, johdon jäsenten kotipaikka, hallinnollisten ja kirjanpidollisten asiakirjojen säilytyspaikka tai varojen pääasiallinen hoitopaikka. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 41-43.)

Ulkomainen yritys, jolla ei ole kotipaikkaa tai kiinteää toimipaikka Suomessa, eikä se toteuta Suomessa yhteisökauppaa, ei ole verovelvollinen Suomessa. Vapaaehtoinen rekisteröityminen verovelvolliseksi on mahdollista, jolloin yritystä kohdeltaisiin verotuksessa suomalaisen verovelvollisen tavoin. Yritys voi rekisteröityä myös ilmoituksenantovelvolliseksi, mikä tarkoittaa velvollisuutta ilmoittaa kaikki Suomessa tapahtuva yhteisökauppa veroviranomaisille. Muutoin ilmoituksenantovelvollinen on kuten muutkin ulkomaiset yritykset. Ilmoituksenantovelvollinen yritys voi kuitenkin hakea ns. ulkomaalaispalautusta kuluihinsa sisältyvästä arvonlisäverosta, mikäli kyseessä on yhteisö-hankkija. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 43, 49.)

3.2.3 Muut poikkeavat ryhmittymät

Verovelvollisuuden ulkopuolella on joitain ryhmittymiä, vaikka niillä olisikin tulonhankintaa (Äärilä & Nyrhinen 2010, 56-73). Näiden ryhmien verovelvollisuus voi olla kokonaan poistettu tai osittainen. Kyse on suurelta osin poliittisista päätöksistä yhteiskuntaa hyödyttävien järjestöjen ja vaikeasaisten henkilöiden tukemiseksi.

Invalidit voivat harjoittaa liiketoimintaa verovapaasti, mikäli he harjoittavat liiketoimintaa itsenäisesti itse tuottamallaan tavaroilla ja palveluilla. Verovapauden edellytyksenä on, että liiketoimintaan ei sisälly edes osittain muita tavaroita ja palveluita. Työhön on sallittu avustajaksi aviopuoliso, alle 18-vuotiaat jälkeläiset sekä yksi muu henkilö. Invalidiksi katsotaan sokea tai toimintakyvystään vähintään 70 prosenttia menettänyt henkilö. Verovapaus toteutuu vain, jos kaikki yllä olevat kriteerit toteutuvat. Verovapaus liiketoiminnasta ei tuo vähennysoikeutta. Sokeiden verovapaus on pysyvä lain kohta, mutta muiden invalidien osalta se uusitaan joka vuosi uudelleen, minkä aiheuttaa kyseisen lain puuttuminen EU:n lainsäädännöstä. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 56-57.)

Yleishyödylliset yhteisöt ovat arvonlisäverovelvollisia vain saamastaan elinkeinotulosta. Yleishyödylliseksi yhteisöksi katsotaan sellainen yhteisö, joka toimii ainoastaan yleisen hyvän saavuttamiseksi, ei rajoita kohdepiiriään eikä tuota voittoa yhteisön osallisille. Elinkeinotulo määritellään tuloverolaissa, joten yleishyödyllisten yhteisöjen arvon-

lisäverovelvollisuus ei ole riippuvainen ainoastaan arvonlisäverolaista. Tuloverolain elinkeinotoiminnan kriteerit eivät täyty yhtä helposti, kuin arvonlisäverolain liiketoiminnan ehdot. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 58-59.) Tämä johtaa kyseisen säädöksen oletettuun tavoitteeseen eli yleishyödyllisen yhteisön arvonlisäverohelpotuksiin. Vapaaehtoinen arvonlisäverovelvollisuus on kuitenkin kyseessä oleville yhteisöille mahdollista vain, jos arvonlisäverolain liiketoiminnan kriteerit täyttyvät (Äärilä & Nyrhinen 2010, 59). Uskonnolliset yhdyskunnat ovat verovapaita yleishyödyllisten yhteisöjen tapaan. Lähes kaikki yliopistot ovat kuitenkin muuttuneet 1.1.2010 alkaen julkisoikeudellisiksi laitoksiksi. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 66-67.) Arvonlisäveron alainen elinkeinotulo on yleishyödyllisen yhteisön kohdalla tapauskohtaisesti tulkittavissa. Esimerkiksi arvonlisäverolain mukaan veronalaista on jatkuva tulonhankkimistarkoitus, mutta yleishyödyllisen yhteisön kohdalla se ei johda verovelvollisuuteen, jos tulonhankkiminen liittyy kiinteästi yhteisön tarkoitukseen. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 58-59.)

Rahoitus- ja vakuutusosalalla on mahdollisuus muodostaa verovelvollisuusryhmiä, jolloin palvelun myynti ryhmän sisällä on verotonta. Tämä on tehty mahdolliseksi, jotta arvonlisävero ei kertyisi kyseiselle alalle sen ollessa verotuksen ulkopuolella. Verovelvollisuusryhmän muodostaminen on mahdollista vain silloin, kun ryhmän jäsenten hallinnolliset, taloudelliset ja rahoitukselliset suhteet ovat läheiset. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 67-68.) Erityistapauksia verotuksessa on myös poropaliskunnissa ja konkurssipesissä (Äärilä & Nyrhinen 2010, 72-73).

3.3 Rakennusalan muutos verovelvollisuudessa

Rakennusosalalla tapahtuu suuri muutos arvonlisäveron maksuperiaatteessa 1.4.2011 alkaen. Tavallinen käytäntö Suomen sisäisten kauppojen myyjän arvonlisäverovelvollisuudesta poistuu osasta rakennuspalveluita. Rakennuspalveluiden myynnissä tulee voimaan käännetty verovelvollisuus eli kaupassa ostaja on verovelvollinen. Muutos ei siis koske tavaroiden myyntiä ellei niitä asenneta rakennuspalvelun yhteydessä. Muutoksella valtio pyrkii kitkemään harmaata taloutta eli parantamaan rehellisten rakennusyritysten kilpailukykyä ja vähentämään epärehellisten yritysten tuomia veronmenetyksiä. Käänteisen verovelvollisuuden rakentamispalvelun arvonlisävero lasketaan yleisen ve-

rokannan mukaan eli 23 prosentin mukaisesti. (Rakennusalan arvonlisäverotus muuttuu 2010.)

Käänteinen verovelvollisuus edellyttää, että myynnin kohteena on rakentamispalvelu. Rakentamispalveluksi katsotaan kiinteistöön kohdistuva rakennus- ja korjaustyö sekä työn yhteydessä asennetun tavaran luovuttaminen. Tämän lisäksi uuden säädöksen rakennuspalveluihin luetaan työvoiman vuokraus, rakennussiivous ja rakennuskoneiden vuokraus, jos koneen käyttäjä vuokrataan samalla. (Rakennusalan... 2010.)

Tilapäisten rakennusten ja rakennelmien kohdalla käänteistä verovelvollisuutta ei synny. Rakentamispalveluksi ei myöskään lueta seuraavia asioita: tuotantokoneiden asentaminen ja pystyttäminen, viheralueiden istutus ja hoito, arkkitehtipalvelut, rakennus- ja rakennesuunnittelu sekä muut insinööripalvelut, rakennuskoneiden vuokraus ilman koneenkäyttäjää, ulkotilojen puhtaanapito ja kuljetuspalvelut. Kiinteistöhoitopalvelut eivät ole rakentamispalvelua niiden tavanomaisessa ja jatkuvassa sopimuksessa olevissa palveluissa. Maa- ja vesirakentaminen rakennuspaikan raivausta lukuun ottamatta ei ole rakentamispalvelua. Tien kunnossapito peruskorjausta ja asfaltointia lukuun ottamatta ei ole rakentamispalvelua. Myöskään vähäinen asennustyö ei ole rakentamispalvelua eli esimerkiksi kodinkoneiden asennus ei kuulu käänteisen verovelvollisuuden piiriin. (Rakennusalan...2010)

Rakentamispalvelun määritelmässä on monia kohtia, joissa on hyvin yksityiskohtaisesti määriteltä, mikä katsotaan lukeutuvan käänteisen verovelvollisuuden piiriin. Edellä mainittujen rakentamispalvelujen ulkopuolelle lukeutuvien palvelujen kohdalla voi olla myös kyse rakentamispalvelusta, jos tietyt ehdot täyttyvät. Rakentamispalveluksi katsotaan rakennuspaikalla rakennustyökoneella tapahtuva tavaran siirto ja kuljetus, kiinteistöhoiton sopimuksen ulkopuolella veloitettava palvelu sekä kiinteistön ilmanvaihtojärjestelmän säätö, maa- ja vesirakentaminen rakennuspaikan raivauksessa sekä tien peruskorjaus ja asfaltointi. Lisäksi kaikki tavara, joka ei säädöksen mukaan kuulu käänteisen verovelvollisuuden piiriin, katsotaan rakennuspalveluksi, mikäli se myydään osana palvelukokonaisuutta. Esimerkiksi parketti asennuksen yhteydessä kuuluu käännettyyn verovelvollisuuteen, mutta jos se myydään erikseen, on se normaalia tavaran myyntiä.

Kodinkoneiden asennus katsotaan vähäiseksi palvelutyöksi, mutta uunin asennus luetetaan rakennuspalveluihin, koska siitä tulee kiinteä osa kiinteistöä. (Rakennusalan... 2010)

Rakennusalan käänteinen arvonlisäverovelvollisuus vaatii toteutuakseen myyjältä ja ostajalta tiettyjä kriteerejä. Myyjän on oltava arvonlisäverovelvollinen niin kuin muutoinkin normaalissa arvonlisäverotuksessa. Myyjän toimialalla ei ole väliä, kunhan myytävä kohde on rakentamispalvelua. Myyjä on kuitenkin vastuullinen tarkistamaan täyttääkö ostaja vaadittavat ominaisuudet käännetyn verovelvollisuuden soveltamiseksi. Ostajan on oltava säännöllisesti rakentamispalveluja myyvä elinkeinonharjoittaja. Ostajankaan toimialan ei tarvitse olla pääasiallisesti rakentamispalvelujen myyntiä, mutta myynnin on oltava silti muuta, kuin satunnaista. Tällä tarkoitetaan sitä, että rakentamispalvelujen myynti ei saa olla kertaluonteista, tilapäistä tai erittäin vähäistä. Käänteinen verovelvollisuus ei siis tule voimaan jos ostajan rakentamistoiminta ei ole tarkoitettu jatkuvaksi. Verovelvollisuus määräytyy rakentamispalveluissa lopullisen ostajan mukaan, eli myös välimies on ostajana verovelvollinen, mikäli lopullinen ostaja täyttää kriteerit. Näin estetään uuden säännöksen kiertäminen käyttämällä välimiestä. (Rakennusalan... 2010)

Valtio katsotaan satunnaiseksi rakentamispalvelujen myyjäksi, joten sen kohdalla käännettyä verovelvollisuutta ei sovelleta. Valtion liikelaitoksia kohdellaan kuitenkin, kuten mitä tahansa yritystä. Kuntia kohdellaan yksittäistapauksina. Jos kunta täyttää käänteisen verovelvollisuuden ostajan kriteerit, sovelletaan kaikkiin sen tekemiin rakentamispalvelukauppoihin uutta säännöstä. (Rakennusalan... 2010)

Käytännön toimissa rakentamispalveluiden käänteisen arvonlisäverovelvollisuuden myötä muuttuvat laskutuskäytännöt sekä kausiveroilmoittaminen. Kausiveroilmoitukseen lisätään omat kohtansa käänteisen veron ilmoittamiselle myynnin, oston sekä suoritetun veron osalta. Kumpikin osapuoli siis ilmoittaa käännetyn verovelvollisuuden kaupat. Ostaja saa tavalliseen tapaan ilmoittaa vähennettävissä veroissa ne verot, jotka ovat vähennyskelpoisia. Laskutuksessa myyjä on aina laskunantovelvollinen. Laskussa tulee olla yleiset laskumerkinnät, erityisesti ostajan alv-tunniste. Käänteisen verovelvol-

lisuuden laskussa on myös oltava merkintä ostajan verovelvollisuudesta sekä viittaus arvonlisäverolain kahdeksanteen pykälään (AVL8c§) tai EU direktiivin 2006/112/EY artiklaan 199, joissa asiasta määrätään. Laskussa ei saa olla merkintää verokannasta tai veron määrästä eli myyjän antama lasku on rakentamispalvelun veroton hinta. Myyjä on velvollinen selvittämään kaupan toisen osapuolen edellytykset käänteiseen verovelvollisuuteen. (Rakennusalan... 2010)

4. MISTÄ VEROA MAKSETAAN?

Arvonlisäveroa maksetaan liiketoiminnan muodossa Suomessa myydyistä tavaroista ja palveluista. Verollista on myös tavaroiden maahantuonti, yhteisöhankinta, siirto varastointimenettelystä sekä kiinteistöpalvelun omaan käyttöön otto vaikkei se olisikaan liiketoimintaa. Veropohja on siis laaja ja se käsittää lähes kaiken Suomessa tapahtuvan kaupankäynnin. Verottomuus onkin aina poikkeus, josta on erikseen mainittu laissa. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 76.)

4.1 Tavara ja palvelu

Tavaran määritelmä kattaa irtaimet esineet sekä kiinteistöt ja niiden hallinta- ja omistusoikeuden antavat osakkeet ja osuudet. Näiden lisäksi arvonlisäverolaissa tavaraksi luetaan sähkö, kaasu, lämpö, kylmyys ja muu energiahyödyke. (Murtomäki 2010, 11; Äärilä & Nyrhinen 2010, 76-77.)

Palvelun käsite on helppo ymmärtää, kun hallitsee tavaran käsitteen. Palvelua on kaikki se, mikä ei ole tavaraa (Äärilä & Nyrhinen 2010, 77). Erityistapauksina sähköinen luovuttaminen ja yksilöllinen suunnittelu ovat palveluita (Äärilä & Nyrhinen 2010, 78). Esimerkiksi atk-ohjelmat katsotaan palveluiksi vaikka ne myytäisiin konkreettisenä cd-levynä.

4.2 Myynti

Jotta tavaran tai palvelun kauppa katsottaisiin arvonlisäverolain mukaiseksi myynniksi, on sen täytettävä tietyt kriteerit. Tavaran omistusoikeus on luovutettava ostajalle vastiketta vastaan (Äärilä & Nyrhinen 2010, 78). Vastike on olennainen osa myynnin määritelmää. Vastike on oltava, mutta sen ei välttämättä tarvitse olla rahaa. Vastikkeen arvo on kuitenkin oltava ilmaistavissa rahana. Arvonlisäverolain mukaiseksi vastikkeeksi ei katsota elinkeinotulolain mukaista palkkaa. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 78-81.) Tavallinen työsuorite työsuhteessa ei siis ole arvonlisäverolainalaista vastiketta eikä työn teko työnantajalle täten ole arvonlisäveron alaista palvelua.

4.3 Arvonlisäveron ulkopuoliset alat

Suomessa on joitain aloja, jotka ovat kokonaan arvonlisäverotuksen ulkopuolella. Tämä tarkoittaa sitä, että kyseisten alojen myyntiin ei sisälly arvonlisäveroa eivätkä näiden alojen yritykset saa vähentää veroa hankinnoistaan. (Murtomäki 2010, 16-20.) Taustalla näihin verovapautuksiin ovat poliittiset syyt terveyden, koulutuksen ja rahoitusalan tukemiseksi.

Terveyden- ja sairaanhoito

Terveyden- ja sairaanhoito on verovapaata ostajasta riippumatta. Edellytyksenä verovapaudelle on, että hoidon suorittaa ammattilainen lain nojalla tai oikeusturvakeskukseen rekisteröityneenä. Hoidon on siis oltava samankaltaista lakiin määritetyn hoidon kanssa. (Murtomäki 2010, 15-16) Hoidon termiä määriteltäessä tärkeintä on välitön terveystulos, minkä aikaansaamiseksi katsotaan olennaisena osana hoitoon vaadittavat laitteet ja henkilökunta (Murtomäki 2010, 16; Äärilä 2010, 89). Verovapaus perustuu siis edellä mainittuihin tekijöihin, ei siihen, onko kyseessä julkinen vai yksityinen hoidon tarjoaja. Verovapauteen luetaan myös hoidon yhteyteen kuuluvat tavarat sekä lääkintä- ja ateriapalvelut. (Murtomäki 2010, 15-16.)

Sosiaalihuolto

Sosiaalihuoltoa ovat mm. päivähoito ja päihdehuolto. Sosiaalihuolto on verovapaata valtion ja kunnan palveluna sekä silloin yksityisellä puolella, kun toiminta on sosiaalilautakunnan valvomaa. Ehtona verovapaudelle on, että palvelu on joko kokonaan tai osittain julkisyhteisön maksamaa. Julkisyhteisön maksusitoumuksen ulkopuolelle kuuluva palvelu on verotonta jos siitä on olemassa kirjallinen sopimus tai suunnitelma. Tällä tarkoitetaan yleensä lisäpalveluiden ostoa normaalin lisäksi. (Murtomäki 2010, 16-17.)

Koulutus

Koulutus ja sen ohessa käytettävä oppimateriaali ja tarjoilu ovat verottomia (Äärilä & Nyrhinen 2010, 107). Koulutuksen on oltava valtion tukemaa yleissivistävää tai ammatillista koulutusta. Ammatilliseksi koulutukseksi katsotaan kaikki opistotasot ammattikouluista korkea-asteen kouluihin. Vapaa-aikaan luettava koulutus on verollista, joksi Murtomäen mukaan katsotaan esimerkiksi ratsastuskoulu. (Murtomäki 2010, 17.)

Rahoitus- ja vakuutuspalvelut

Rahoitus- ja vakuutuspalvelut ovat verottomia vaikka elinkeinonharjoittaja ei olisikaan toimialtaan rahoitus- tai vakuutuslaitos. Näin esimerkiksi muun toimialan yrityksen perimä viivästyskorko on verotonta. (Murtomäki 2010, 17.) Rahoituslaitosten toiminnassa verollista kuitenkin on rahoitus-leasing toiminta, perimispalvelut sekä notaaripalvelut eli omaisuudenhoitopalvelut (Äärilä & Nyrhinen 2010, 128). Vakuutuksiin kuuluvat palvelut ovat myös verottomia. Esimerkiksi vahinkotarkastukset katsotaan osaksi vakuutuspalvelua ja siten verottomiksi. (Murtomäki 2010, 17-18.) Myös näiden palveluiden välitys on verotonta (Äärilä & Nyrhinen 2010, 129).

Esiintymispalkkiot ja tekijänoikeuskorvaukset

Esiintyvän taiteilijan, muun julkisen esiintyjän ja urheilijan palkkioista ei peritä arvonlisäveroa. Verottomia ovat myös tekijänoikeuskorvaukset, olipa kyse sitten käyttömaksusta tai tekijänoikeuden myynnistä kokonaan. Myös kaikkien edellä mainittujen välitys on verotonta. (Murtomäki 2010, 19; Äärilä & Nyrhinen 2010, 134.)

Kiinteistöt

Kiinteistöjen luovutukset ovat verottomia sekä vuokrauksen että myynnin muodossa. Myös näiden yhteydessä luovutetut sähkö, kaasu, lämpö, vesi ja jätehuoltopalvelut, jotka yleensä kuuluvat vuokraan, ovat verottomia. Kiinteistöksi katsotaan rakennus, pysy-

vä rakennelma tai sen osa sekä maa-alueet. Tämä ei kuitenkaan koske kaikkia mahdollisia kiinteistöjen luovutuksia, sillä lyhytaikaiset käyttöoikeuden luovutukset ovat verollisia. Myös tietyt rasiteoikeudet, kuten soranotto ja metsän myynti ovat verollisia. Verotonta on siis pitkäaikainen käyttöoikeuden luovutus ja myynti. (Linnakangas & Juanto 2008, 64-70.) Kiinteistön luovutuksesta voi kuitenkin hakeutua vapaaehtoisesti verovolliseksi koskien tiettyä kiinteistöä tai sen osaa. Kiinteistön on tällöin oltava jatkuvassa vähennykseen oikeuttavassa käytössä. (Arvonlisäverolaki 1501/1993.)

4.4 Muu arvonlisäveron ulkopuolinen myynti

Edellä olevien kokonaisten alojen arvonlisäverottomuuden lisäksi on olemassa myös joitain tiettyjä yksittäisiä tavaroita ja palveluita, jotka eivät ole arvonlisäverollisia. Näitä ovat arpajaisen ja rahapelien järjestäminen, marjojen ja sienien myynti, vähennykseen oikeuttamattomassa käytössä olleen tavaran tai palvelun myynti sekä hautapaikan palvelut. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 139-142.)

Hautapaikan osalta verotonta on sekä haudan avaamispalvelut että haudan hoitopalvelut. Marjojen ja sienien osalta verottomuuden ehtona on, että ne ovat luonnonvaraisia, poimija on luonnollinen henkilö, joka ei myy tuotteita erityisestä myyntipaikasta eikä niitä ole jalostettu. Näin ollen esimerkiksi viljellyistä mustikoista tehdyn keiton myynti ei ole verovapaata. Erityisen myyntipaikan määritelmää ei varsinaisesti ole olemassa, mutta esimerkiksi torilta myydyt marjat eivät ole verollisia eikä toria näin ollen katsota erityiseksi myyntipaikaksi. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 140-141.) Voidaan päätellä, että edellä mainitut poikkeukselliset verottomat myynnit ovat pääasiassa tehty yksityishenkilöiden arjen helpottamiseksi. Esimerkiksi marjojen myynti ei koske liiketoiminnallisesti marjojen poimimisella ja jalostamisella toimivaa yritystä.

Rahapelit ja arpajaiset ovat kaikki verottomia ja niihin kuuluvat kaikki pelit bingoa vedonlyöntiin. Myös pelikasinotoiminta ja peliautomaattien ylläpito on verotonta. Vähennykseen oikeuttamattomassa käytössä olleen tavaran tai palvelun on oltava ollut kokonaan kyseisessä käytössä, jotta sen myynti olisi verotonta. Verotonta on myös sellaisen tavaran tai palvelun myynti, joka on hankittu ennen oman käytön verotuksen la-

kia eli ennen 1.6.1994 tai enne arvonlisäverolakia eli ennen 1.2.1993. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 139, 142.) Edellä mainittu vähennykseen oikeuttamattomassa käytössä olleen tavaran tai palvelun verottomuus johtuu siitä, ettei sen hankinnasta ole voitu tehdä vero-
vähennyksiä. Tällä säännöksellä estetään veron kertyminen hankinnan tehneelle taholle.

5. VEROKANNAT

Suomessa on kolme verokantaa. EU direktiivien mukaisesti on yksi yleinen verokanta ja enintään kaksi alennettua verokantaa. Verokannat on määritelty tuote- ja palvelutyypeittäin. Kunkin tuotteen vero lasketaan oman verokantansa mukaisella prosenttiosuudella veron perusteesta. Euromääräinen arvonlisäveron määrä siis lasketaan prosenttiosuutena veron perusteesta ja lisätään verottomaan hintaan, jolloin saadaan verollinen hinta. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 189.)

5.1 Yleinen verokanta

Suomessa yleinen arvonlisäverokanta on 23 prosenttia. Yleistä verokantaa käytetään arvonlisäveron laskemiseen aina silloin, kun tuotetta tai palvelua ei erikseen ole määritelty alemman verokannan alaiseksi. Yleinen verokanta on kaikkien arvonlisäveroprosenttien muutoksen yhteydessä noussut 22 prosentista 23 prosenttiin 1.7.2010. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 189; Arvonlisäverokantojen muutos 2010.)

Yleistä verokantaa sovelletaan myös alemman verokannan tuotteisiin ja palveluihin silloin, kun ne kulkevat välittäjän kautta. Näin ollen esimerkiksi matkanjärjestäjän kautta kulkevat alemman verokannan palvelut, kuten henkilökuljetukset, sisältävät loppukulluttajalle 23 prosentin arvonlisäveron vaikka matkanjärjestäjä itse on ostanut tuotteen yhdeksän prosentin verokannalla. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 193.)

5.2 Kolmentoista prosentin alennettu verokanta

13 prosentin alennettu verokanta on elintarvikkeiden, rehujen sekä ravintola- ja ateriapalveluiden alennettu verokanta (Äärilä & Nyrhinen 2010, 193-195). Kyseinen alennettu verokanta on muuttunut lyhyen ajan sisällä kaksi kertaa. Pitkään voimassa oli 17 prosentin verokanta. Se alennettiin 12 prosenttiin 1.10.2009 lähtien ja nostettiin 13 prosenttiin 1.7.2010 (Linnakangas & Juanto 2008, 169). Samaan aikaan, kun elintarvikkeiden verokantaa nostettiin prosenttiyksiköllä, muutettiin aiemmin yleisen verokannan

alaiset ravintola- ja ateriapalvelut alennetun verokannan piiriin. (Arvonlisäverokantojen muutos 2010.)

Elintarvikkeeksi katsotaan, ruoat, juomat ja muut ihmisen syötäväksi tarkoitettut aineet. Myös näiden raaka-aineet sekä jalostamiseen käytettävät mausteet, säilöntä-, väri- ja muut lisäaineet ovat 13 prosentin verokannan alaisia. Jotta edellä mainittujen tuotteiden verokanta olisi elintarvikkeiden verokanta, on ne myytävä elintarvikkeena. Tämä tarkoittaa sitä, että ihmisravinnoksi kelpaavaa ainetta verotetaan yleisen 23 prosentin verokannan mukaan, mikäli tuote myydään muuna, kuin elintarvikkeena. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 193-194.)

Elintarvikkeen määritelmään ja siten 13 prosentin verokannan piiriin ei lueta kaikkia mahdollisia ihmisen nautittavaksi tarkoitettavia aineita. Näitä ovat alkoholijuomat, tupakkavalmisteet, lääkkeet, lääkevalmisteet ja rohdokset sekä myrkyt. Vesijohtovesi kuuluu elintarvikkeisiin, jos se on pakkauksessa. Vesijohtovesi siis sinällään on yleisen verokannan alainen. Elävät eläimet eivät ole alennetun verokannan alaisia vaikka ne jossain määrin voidaanakin katsoa elintarvikkeiden raaka-aineiksi. Rehut ja rehuseokset ovat 13 prosentin verokannan alaisia. Kuten elintarvikkeissa, myös rehuissa niiden raaka ja lisäaineet kuuluvat myös alennetun verokannan piiriin. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 194-200.)

Ravintolapalvelut muutettiin yleisen verokannan piiristä 13 prosentin verokannan alaiseksi 1.7.2010 lähtien (Arvonlisäverokantojen muutos 2010). Ravintolapalveluksi katsotaan myyjän tiloissa tapahtuva tarjoilu. Vastaavasti ateriapalveluksi luetaan ostajan osoittamissa tiloissa tapahtuva tarjoilu. Tarjoilu voi olla perinteistä tarjoilua, itsepalveluna tapahtuvaa tarjoilua tarjoilutiloissa, pitopalvelun tarjoilua tai henkilöstöruokailua. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 194-195.)

5.3 Yhdeksän prosentin alennettu verokanta

Toinen alennettu verokanta Suomessa on yhdeksän prosenttia. Tällä tuetaan valtion taholta erinäisiä aloja erityisesti kulttuurin parissa. Kuten kaksi muutakin verokantaa,

myös kyseessä oleva toinen alennettu verokanta on vasta muuttunut. Aiemmin kahdeksan prosenttia ollut verokanta nousi nykyiseen yhdeksään prosenttiin 1.7.2010 (Arvonlisäveronkantojen muutos 2010).

Taiteen ja muun kulttuurin aloista yhdeksän prosentin verokannan piiriin kuuluvat taide-esineet, kirjat, elokuvanäytökset sekä muut kulttuuri- ja viihdetilaisuudet. Taide-esineiden jälleenmyynti on kuitenkin yleisen verokannan alaista. Kulttuuri- ja viihdetilaisuuksissa ehtona alemmalle verokannalle on erityisesti julkinen esitys. Tällaisiksi esityksiksi katsotaan teatteri-, tanssi-, sirkus- ja musiikkiesitykset. Myös muut kulttuuri- ja viihdetilaisuudet ja erilaiset laitokset lasketaan alemman verokannan piiriin. Tällaisia ovat näyttelyt, urheilutapahtumat, huvipuistot, eläintarhat, museot sekä muut vastaavat. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 202-203.)

Kulttuurin ja viihteen lisäksi yhdeksän prosentin verokannan alaisuuteen kuuluvat majoitustilan lyhytaikainen luovutus, liikuntapalvelut, henkilökuljetukset, parturi- ja kampaamopalvelut sekä pienet korjauspalvelut. Majoitustilojen lyhytaikaisella vuokrauksella tarkoitetaan hotelli-, leirintäalue tai mökkimajoitusta, joka ei siis ole pysyvää. Asunon myynti ja pitkäaikainen luovutus ovat verottomia. Majoituksen oheispalvelut, kuten sauna leirintäalueella, eivät kuulu alempaan verokantaan, vaan niitä verotetaan yleisen verokannan mukaan. Liikuntapalvelut ovat arvonlisäverotuksen ulkopuolella, jos ne eivät ole kaupallisia. Kaupallisetkin liikuntapalvelut saavat kuitenkin verohelpotuksen alemman verokannan myötä. Tästä esimerkkinä voidaan käyttää laskettelukeskuksissa toimivia hiihtokouluja. Alennettu verokanta ei kuitenkaan koske urheiluvälineiden vuokrausta. Pienten korjauspalveluiden alennettu vero kattaa sekä itse korjaustyön että siihen tarvittavat aineet. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 204-210.) Näin pienen korjauspalvelun hinnasta ei tarvitse erotella palvelun ja käytettyjen välineiden osuutta eri verokannan vuoksi. Pieniksi korjauspalveluiksi katsotaan polkupyörien, kenkien, nahkatavaroiden sekä vaatteiden ja liinavaatteiden korjaus ja muutostyöt (Äärilä & Nyrhinen 2010, 209-210). Alennettu verokanta on poikkeussääntö, jota on jatkettu vuoden 2011 loppuun pienten korjauspalveluiden ja parturi- ja kampaamopalveluiden kohdalla (Muutoksia arvonlisäverotuksessa vuonna 2011 2010; Äärilä & Nyrhinen 2010, 209-210). Henkilö-

kuljetukset tarkoittavat ihmisten kuljetukseen tarkoitettuja kuljetusvälineitä. Esimerkiksi taksipalvelut ovat tällaisia. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 207.)

5.4 Nollaverokanta

Nollaverokannan alainen myynti on elinkeinonharjoittajan kannalta tavallista arvonlisäveron alaista myyntiä sillä erotuksella, että tuotteeseen sisältyvän arvonlisäveron verokanta on nolla prosenttia. Nollaverokannasta on kyse silloin, kun myytävä tavara tai palvelu kuuluu arvonlisäverottomaksi säädettyyn myyntiin, mutta ei kokonaan arvonlisäveron ulkopuoliseen alaan. Tällaisen tuotteen myynti on siis täysin verotonta, mutta myyjä on silti arvonlisäverovelvollinen ja oikeutettu vähentämään veron ostamistaan tuotteista (Äärilä & Nyrhinen 2010, 142). Nollaverokannassa on siis kyse veron kertaantumisen estämisestä. Kun elinkeinonharjoittajalla on oikeus vähentää vero hyödykkeen tuottamisesta, se ei sisälly piilevänä loppukuluttajan ostaessa hyödykkeen. Nollaverokantaa sovelletaan aiemmin luvussa numero 4.4 mainittuihin muihin arvonlisäveron ulkopuolisiin myynteihin sekä niiden lisäksi sanoma- ja aikakauslehtien myyntiin sekä kansainvälistä lentoliikennettä harjoittavien ilma-alusten varustamiseen, vuokraukseen ja niillä tehtävään rahtaukseen. Myös rahoitus- ja vakuutuspalvelun sekä käyvän maksuvälineen myynti yhteisön ulkopuolelle kuuluu nollaverokannan piiriin. Nollaverokannan alaiseksi voidaan katsoa myös kansainvälisesti myytävät tuotteet, sillä sekä yhteisömyynti että vienti on verotonta ja elinkeinonharjoittaja on arvonlisäverovelvollinen. (Murtomäki 2010, 95-97; Äärilä & Nyrhinen 2010, 142, 148-149, 153.)

Nollaverokantaa ja kokonaan arvonlisäveron ulkopuolista toimintaa ei pidä sekoittaa keskenään. Jos myynti on kokonaan arvonlisäveron ulkopuolista myyntiä, ei myyjä ole oikeutettu vähentämään ostamiensa tuotteiden veroa ja eteenpäin myytävät hyödykkeet sisältävät piilevää veroa. Piilevällä verolla tarkoitetaan sitä, että myyjä, joka ei pysty vähentämään myymänsä hyödykkeen tuottamiseen sisältynyttä veroa, sisällyttää sen hyödykkeen myyntihintaan vaikka veroa ei lain mukaan tuotteen hintaan lisätä. Nollaverokannan alainen myyjä on arvonlisäverovelvollinen ja vähennykseen oikeutettu eikä täten sisällytä myymäänsä tuotteeseen veroa edes piilevästi. (Linnakangas & Juanto 2008, 167.)

5.5 Marginaaliverotus

Arvonlisäverossa on poikkeava verotustapa, niin sanottu marginaaliverotus, jota voidaan soveltaa käytettyjen tavaroiden sekä taide-, antiikki ja keräilyesineiden myyntiin. Marginaaliverotuksessa veron peruste on poikkeuksellisesti voittomarginaali eli myynti- ja ostohinnan erotus. Marginaaliverotusta voidaan soveltaa silloin, kun verovelvollinen jälleenmyyjä ostaa kyseessä olevia tuotteita myyjältä, joka ei ole elinkeinonharjoittaja, on verosta vapautettu elinkeinonharjoittaja tai soveltaa tuotteeseen marginaaliverotusta ja siitä on merkintä laskussa. Tavalliseen yritysten väliseen kauppaan marginaaliverotusta voidaan soveltaa siis vain silloin, kun myyjä soveltaa kaupassa marginaaliverotusta tai on jostain syystä vapautettu verosta. Verovapaus voi johtua esimerkiksi siitä, että myyjä on ostanut tuotteen vähennykseen oikeuttamattomaan käyttöön tai on kyse esimerkiksi konkurssipesästä, joka ei jatka liiketoimintaa. Jälleenmyyjä voi soveltaa marginaaliverotusta myös itse maahantuomiinsa antiikki-, keräily- ja taide-esineisiin. Tällöin ostohintana pidetään tullauspäätöksen veron perustetta ja tullin kantamaa veroa. Marginaaliverotusta voidaan käyttää vain silloin, kun edelleenmyynti on verollista. Marginaaliverotus tarkoittaa käytännössä sitä, että jälleenmyyjä saa vähentää veroa ostostaan marginaaliverotuksen mukaisesti. Tällöin verovähennys tuotteesta, joka ei sisällä veroa on mahdollinen. (Arvonlisäverotuksessa sovellettava käytettyjen tavaroiden sekä taide-, keräily- ja antiikkiesineiden marginaaliverotus 2002, 2-8; Arvonlisäverovelvollisen opas 2011 2011, 36.)

6. VÄHENNYSOIKEUS

Veron vähennysoikeus tarkoittaa sitä, että verovelvollinen voi saada hankkimiensa tuotteiden arvonlisäveron takaisin valtiolta. Näin voi tehdä vain, jos hankinnan kohteena on vähennykseen oikeuttava tavara tai palvelu. Oikeus vähennykseen voidaan päätellä myyjän ja ostajan verovelvollisuuden sekä liiketoiminnan veronalaisuuden perusteella. Myyjän on oltava velvollinen tilittämään myynnin vero valtiolle. Ostajan on oltava myös verovelvollinen ja siten oikeutettu estämään veron kertaantuminen vähennysoikeudella. Hankinta on oltava tarkoitettu vähennykseen oikeuttavaan käyttöön eli arvonlisäverollisen liiketoiminnan pyörittämiseen. (Murtomäki 2010, 12-15; Äärilä & Nyrhinen 2010, 31-33, 212, 216.)

6.1 Vähennyskelvottomat hankinnat

Kaikki yrityksen hankinnat eivät ole vähennyskelpoisia vaikka myyjä ja ostaja olisivatkin verovelvollisia ja hankintaan sisältyisi vero. Hankinta on tällöin arvonlisäverolaissa määritelty vähennysoikeuden ulkopuolelle, mikä usein tarkoittaa yksityiskäyttöä. Tällaisia vähennyskelvottomia hankintoja ovat seuraavat: (Murtomäki 2010, 57-58.)

- Kiinteistöt sekä niihin liittyvät tavarat ja palvelut, jos niillä on verovelvollisen tai henkilökunnan yksityiskäyttöä esimerkiksi asumiskäytössä tai harrastustilana.
- Asunnon ja työpaikan välinen kuljetus sekä siihen liittyvät tavarat ja palvelut verovelvolliselle tai henkilökunnalle.
- Edustusmenot. Edustusmenoiksi katsotaan rajatulle ryhmälle pidetty edustustilaisuus.
- Postimerkit ja muut vastaavan kuljetusoikeuden antavat hankinnat yhteisön ulkopuolelle 1.6.2011 asti. 1.6.2011 lähtien kyseiset kuljetusoikeudet ovat verottomia. (Postipalvelujen arvonlisäverotus muuttuu 2011)
- Matkanjärjestäjän välittömästi matkustajan hyväksi tehdyt hankinnat, vaikka myisi ne omissa nimissään
- Marginaaliverotusmenettelyä soveltavat liiketapahtumat.

- Henkilöautot, matkailuperävaunut, moottoripyörät, urheilu- tai huvikäyttöön tarkoitettut vesialukset sekä ilma-alukset, ellei niitä ole hankittu myytäväksi, vuokrattavaksi, ammattimaiseen henkilökuljetukseen tai ajo-opetukseen. Ainoastaan vähennyskelpoiseen käyttöön hankittu henkilöauto on vähennyskelpoinen.
- Jälleenmyyjän maahantuomat taide- ja antiikkiesineet sekä niiden osto, jos hän myy ne eteenpäin marginaaliveromenettelyä käyttäen.
- Valtion hankinnat.

6.2 Vähennys käytännössä

Arvonlisäveron vähennys toimii käytännössä niin, ettei valtio maksa suoraan vähennykseen oikeuttavien hankintojen verojen summaa takaisin yritykselle rahana. Vähennettävien verojen määrä vähennetään tilitettävien verojen määrästä, jolloin edestakaista maksuliikennettä ei synny. Jos vähennettävän arvonlisäveron määrä on suurempi, kuin tilitettävän arvonlisäveron, vähennetään vero muista maksettavista kausiveroilmoituksella ilmoitettavista veroista. Jos vähennykset yhä ovat suuremmat, kuin maksettavat verot, saa yritys vähennettävän veron määrän rahana. (Äärilä & Nyrhinen 2010 212.)

7. LASKENTATAPA

Pääsäännön mukaisen arvonlisäveron laskentatapa on melko yksinkertainen, kun ymmärtää tärkeimmät käsitteet. Poikkeustapauksia on kuitenkin paljon, mikä tekee veron määrän laskemisesta tarkkuutta vaativaa

7.1 Arvonlisäveron veron peruste

Arvonlisäveron määrä lasketaan kunkin tavaran ja palvelun veroprosentin mukaan. Tämä prosenttimäärä lasketaan tavaran tai palvelun verottomasta hinnasta eli veron perusteesta. Veron peruste on myyjän ja ostajan sopimuksen mukainen hinta sekä hinnanlisät. Sopimukseen voi kuulua myös kolmansien osapuolien vastikkeita, jotka myös lasketaan veron perusteeseen, jos näistä on sopimuksessa sovittu. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 154-155.)

Veron perusteeseen kuuluvat tuotteen hinta, jossa on tuotteen tai palvelun valmistuskustannukset sekä kate. Luovutettaessa tavara on useimmiten pakkauksessa, joten pakkauskulut kuuluvat veron perusteeseen. Hinnanlisät ovat mm. laskutus-, lähetys-, postitus- ja kuljetuskustannuksia. Kolmansien osapuolien vastikkeiden täytyy liittyä sopimukseen, jotta ne voidaan laskea veron perusteeseen. Näitä vastikkeita voivat olla esimerkiksi kuljetusyhtiön kustannukset. Jos kuljetukseen tai lähetykseen sisältyy useita eri verokannan tuotteita, jaetaan kuljetuskustannukset suhteessa ja suhteelliset osuudet lisätään kunkin tuotteen veron perusteeseen. Tuotteeseen tai palveluun liitettävien hinnanlisien vero voidaan laskea joko liittymisperiaatteen mukaan, jolloin pääasiallinen suorite määrää verokannan, tai jakamisperusteen mukaan, jolloin tuotteesta tai palvelusta voidaan erottaa sivusuorite, joka maksetaan eri verokannan mukaan. Jakamisperustetta sovelletaan, kun on selkeä sivusuorite tai liittymisperiaate on löyhä. Tällainen tapaus on esimerkiksi majoituspalvelun yhteydessä myydyin aamiaisen suhteen. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 154-159.)

Hinnanlisäksi ei katsota osamaksukorkoa. Laskussa on oltava selkeästi nähtävillä osamaksukoron määrä ja sen laskentaperuste. Korko ja muut osamaksukaupan luottosuh-

teeseen liittyvät kulut ovat verottomia, mikä tarkoittaa, ettei niitä lasketa veron perusteeseen. Myös vakuutukset ovat verottomia, mutta jos myyjällä on omaksi turvakseen otettuja vakuutuksia, voidaan ne sisällyttää myyntihintaan. Perintä- ja vahingonkorvauskulut ovat myös verottomia eivätkä täten sisälly veron perusteeseen. Myyjän läpikulueräksi katsottava ostajan puolesta maksettu maksu ei ole verollista eikä kuulu verotettavaan myyntihintaan. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 160-167.) Veron perusteessa on otettava huomioon myös saadut tuet ja avustukset. Myyjän saaman tuen tai avustuksen määrä lasketaan veron perusteeseen kokonaisuudessaan. Jos saadut avustukset ovat kuitenkin tulleet yleisten toimintaedellytysten tukemiseen, eivätkä tue suoraan myyntiä hyödykkeiden hintoja alentaen, ei niitä lasketa veron perusteeseen. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 184.)

Veron perustetta ja siten myös veron määrää pienentäviä tekijöitä ovat alennukset sekä luottotappiot. Alennuksen vähentää myyjä veron perusteesta. Alennukset kirjataan omille tileilleen oikaisuerinä sekä myyjän että ostajan kirjanpidossa. Luottotappiot ovat ikään kuin ei toivottuja alennuksia. Kun luottotappion suuruus ja todennäköisyys on varmistunut, kirjataan tappio luottotappiot tilille. Luottotappio vähentää myös veron määrää jos se koskee verollista myyntiä. Luottotappion ei tarvitse olla lopullinen, vaan siitä voidaan tehdä oikaisukirjaus, jos maksu saadaankin myöhemmin. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 175-183.)

Arvonlisäveron laskentatapaan vaikuttavat myös muut lait tietyissä erikoistapauksissa. Esimerkiksi henkilöstöruokailu on lähes jokaisessa yrityksessä järjestetty joko sopimusravintolan tai omissa tiloissa tarjoilun muodossa. Tähän vaikuttaa tuloverolain luontoisetusäädökset. Yritys voi joko tarjota ruokailun ilmaiseksi tai myydä sen henkilöstölle tiettyyn hintaan. Jos yritys myy ruokailun, on otettava huomioon mihin hintaan myynti tapahtuu. Vuonna 2011 ravintoetu on säädetty 5,40-9,00 euron suuruiseksi ateriaa kohden. Luku lasketaan välittömien kustannusten ja veron määrän summana. Tämän hintavaihtelun sisällä pysyvät aterioiden myyntihinnat verotetaan sellaisenaan. Myyntihinta lasketaan samalla periaatteella välittömien kustannusten ja veron määrän yhteisummana myös silloin, kun hinta on yli tai alle luontoiseturajan. (Verohallinnon päätös vuodelta 2011 toimitettavassa verotuksessa noudatettavista luontoisetujen laskentape-

rusteista 2010; Tomperi 2009, 235-238.) Tällöin esimerkiksi alihinnoitellun henkilöstöruokailun myynti ei onnistu.

7.2 Verovelvollisuus ja pienyrittäjä

Verovelvollinen on pakollisesti vain, jos liikevaihto ylittää 8500 euron alarajan. Rajan täyttymistä laskettaessa on liikevaihtoon otettava mukaan muu liiketoiminnallinen veroton myynti vaikka niistä ei veroa loppujen lopuksi peritäkään. Sen sijaan pois liikevaihdosta jätetään liitännäiset rahoitus- ja vakuutuspalvelut sekä käyttöomaisuuden myynnit. Jos elinkeinonharjoittaja on rekisteröitynyt vapaaehtoisesti verovelvolliseksi ja liikevaihto jää alle 22500 euron rajan, saa veroista huojennusta. Pienyrittäjän 22500 euron liikevaihtorajaan ei lasketa metsätalouden ja kiinteistön luovutuksen tuloja eikä veron osuutta. Raja-arvot ovat siis verottomia lukuja. Huojennuksena saa takaisin kaiken tilitämänsä veron, jos verovelvollisuuden alaraja 8500 euroa ei ylity. Verovelvolliselle pienyrittäjälle myönnetään osittainen huojennus. Osittaista huojennusta ei saa metsätalouden, kiinteistön käyttöoikeuden luovutuksen, käännetyn verovelvollisuuden tai yhteisöyhtymän perusteella suoritettavasta verosta. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 50-54.) Osittaisen huojennuksen määrä lasketaan seuraavan kaavan mukaisesti: (Arvonlisäverolaki 1501/1993.)

$$\text{huojennus} = \frac{(\text{liikevaihto} - 8500) \times \text{vero}}{14000}$$

7.3 Marginaaliverotus

Marginaaliverotus on veron laskemista voittomarginaalista myyntihinnan sijaan. Marginaaliverotuksessa veron määrä ei ole kuitenkaan suoran veroprosentin osuus voittomarginaalista. Laskukaava marginaaliverotuksen veron perusteen laskemiseen on seuraava:

Voittomarginaali- $\{ \text{voittomarginaali} \times [\text{veroprosentti} / (\text{veroprosentti} + 100 \text{ prosenttia})] \} =$
veron peruste

Yllä olevasta laskukaavasta voidaan erottaa osuus, jolla lasketaan marginaaliverotuksen veron määrä:

Voittomarginaali x [veroprosentti/(veroprosentti+100 prosenttia)]

Kirjanpidossa tehtävät oikaisukirjaukset myyntiin ja ostoihin marginaaliverosta johtuen ovat kunkin myynnin ja oston tavarakohtainen tai kausikohtainen veron osuus. Tämä veron määrä saadaan seuraavasta kaavasta:

Oston / myynnin määrä x [veroprosentti/(veroprosentti+100 prosenttia)]

Yllä olevia laskukaavoja käyttäen, kirjataan veron määrä erillisille tileille marginaaliveron eriyttämiseksi muista verotusmenettelyistä. Enemmän tietoa marginaaliveron kirjaamisesta on luvussa 10.3. (Käytettyjen tavaroiden sekä taide-, keräily- ja antiikkiesineiden marginaaliverotus 2010, 5; Tomperi 2009, 242-243.)

8. OMAN KÄYTÖN VEROTUS

Oman käytön verotuksella tarkoitetaan arvonlisäveron maksua tavarankäytön ottamisesta yksityiseen käyttöön. Oman käytön verotuksen tavoitteena on asettaa ulkopuolisen myymät tavarat ja itse valmistetut tavarat tasa-arvoiseen asemaan sekä estää yksityiseen käyttöön otettujen tavaroiden ostaminen yrityksen nimissä. Oman käytön verotusta sovelletaan, kun tavara tai palvelu luovutetaan vastikkeetta, siirretään vähennykseen oikeuttavasta käytöstä vähennykseen oikeuttamattomaan käyttöön tai valmistetaan yrityksessä yksityistä käyttöä varten. Oman käytön verotus koskee ainoastaan elinkeinonharjoittajia, sillä kyse on käytännössä yritystoiminnan käytöstä yksityisiin tarkoituksiin. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 255, 258.)

Ulkopuoliselta taholta ostetun tavarankäytön tai palvelun siirtäminen myöhemmin vähennykseen oikeuttavasta käytöstä vähennykseen oikeuttamattomaan käyttöön aiheuttaa oman käytön verotuksen soveltamisen. Tällaisissa tapauksissa kyse on käytännössä tavarankäytön tai palvelun ostosta vähennetyn veron takaisinmaksusta, sillä vähennysoikeus tuotteesta katoaa. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 256.) Aiemmin elinkeinotoimintaa varten ostettu tavara tai palvelu siis poistetaan elinkeinotoiminnan piiristä. Valtiolle palautettava vero maksetaan joko tuotteen alkuperäisestä ostohinnasta tai todennäköisestä tämänhetkisestä myyntihinnasta, jos se on alkuperäistä ostohintaa alempi (Äärilä & Nyrhinen 2010, 257).

Itse yksityiskäyttöön tuotettujen tavaroiden tai palveluiden oman käytön verotus tulee sovellettavaksi, jos sama tavara tai palvelu olisi kyseiseen käyttöön ulkopuoliselta taholta ostettuna vähennyskelvoton. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 257.) Näin ollen itse valmistetusta tavarasta ikään kuin maksetaan sama vero, joka maksettaisiin samasta tuotteesta ulkopuoliselta ostettuna. Veron peruste koostuu itse valmistetun tuotteen oman käytön verotuksessa valmistuksesta aiheutuneista välittömistä ja välillisistä kustannuksista (Äärilä & Nyrhinen 2010, 257). Tavarankäytön tai palvelun tulee olla valmistettu verollisen liiketoiminnan yhteydessä, jotta kyseeseen tulisi oman käytön verotus. Palveluiden kohdalla kyseessä täytyy olla sellainen palvelu, jota palvelun suorittaja myy myös ulkopuolisille tahoille. On otettava huomioon, että oman käytön verotus on vain yksityiskäyttöön val-

mistettujen hyödykkeiden verotusta. Se ei koske tuotteita, jotka tuotetaan verollista liiketoimintaa varten yrityksen omaan käyttöön. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 257-258.)

Hyödykkeen vastikkeeton luovutus katsotaan kuuluvaksi oman käytön verotuksen piiriin. Tavaroiden kohdalla oman käytön verotusta sovelletaan aina vastikkeettoman luovutuksen perusteella. Palveluiden vastikkeettomaan luovutukseen sovelletaan oman käytön verotusta vain silloin, kun se luovutetaan yksityiskäyttöön liiketoiminnan ulkopuoliseen tarkoitukseen. Esimerkiksi myynninedistämistarkoituksessa ilmaiseksi yksityiskäyttöön luovutettu tavara kuuluu oman käytön verotuksen piiriin, mutta palvelu ei, sillä myynninedistäminen on liiketoimintaa. Näin ollen yksityiskäyttöön vastikkeetta luovutettu palvelu katsotaan liiketoiminnaksi. Henkilökunnalle luovutettu ravintola- ja ateriapalvelu on kuitenkin poikkeus, sillä se luetaan oman käytön verotuksen piiriin kuuluvaksi vaikka sitä ei myytäisi liiketoiminnan yhteydessä tai myytäisi ulkopuolisille (Arvonlisäverolaki 1501/1993). Tavaränäytteet ja mainoslahjat ovat oman käytön verotuksen ulkopuolella vastikkeettomasta luovutuksesta huolimatta, kunhan ne voidaan katsoa arvoltaan ja luonteeltaan tavanomaisiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että lahjan on oltava massajakeluun tarkoitettu ja arvoltaan enintään 35 euroa. Jos tavanomaisuus ja mainoslahjan käsitteen määritelmät eivät täyty, sovelletaan oman käytön verotusta. Mainoslahjan tavanomaisuutta tulkitaan usein sen mukaan, minkä tuotteen yhteydessä niitä jaetaan. Vastikkeeton luovutus koskee myös henkilökunnalle tehtyjä hyödykkeiden luovutuksia. Tällainen on esimerkiksi matkapuhelinetu, kun työntekijällä on oikeus tehdä työliittymästään myös yksityisiä puheluita. Tällaisia yleisiä käytänteitä varten on katsottu tietyt kiinteät osuudet, jotka määrittelevät oman käytön veron perusteen. Matkapuhelinkuluissa yksityisen käytön veron perusteeksi on sovittu 20 euroa kuukautta kohden. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 260-264, 266.)

Omaan käyttöön otto koskee myös rakentamis- ja kiinteistöhallintapalveluita. Oman käytön verotusta sovelletaan silloin, kun elinkeinonharjoittaja rakentaa omistamalleen maalle rakennuksen myyntiä varten tai myy omistamalleen kiinteistöyhtiölle uudisrakentamispalveluja. Myös vähennykseen oikeuttamattomaan käyttöön tehty rakentamispalvelu kuuluu oman käytön verotukseen muiden palveluiden tavoin, jos näitä palveluita myydään myös ulkopuolisille. Kiinteistöhallintapalveluiden oma käyttö koskee itse

tehtyjä palveluita omistuksessaan olevaan kiinteistöön. Tästä kuitenkin poiketaan, jos kiinteistö toimii omistajan tai haltijan asuntona tai kiinteistönhallintapalveluista maksetut palkat eivät sosiaalikuluneen ylitä 50000 euroa vuoden aikana. (Arvonlisäverolaki 1501/1993; Muutoksia arvonlisäverotuksessa... 2010.)

Tavara tai palvelu voidaan ottaa vain osittain vähennykseen oikeuttamattomaan käyttöön. Tällöin oman käytön verotusta sovelletaan vain hyödykkeen vähennyskelvottomaan osaan. Veron peruste on ostohinnan tai mahdollisesti alemman luovutushinnan yksityiskäyttöä vastaava osa. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 270.)

9. KANSAINVÄLINEN KAUPPA

Kansainvälisessä kaupassa voi olla kyse yhteisökaupasta tai ulkomaankaupasta. Yhteisöllä tarkoitetaan Euroopan Unionin yhtenäistä veroaluetta. Kaikki muut ovat kolmansia maita. Myös mm. Ahvenanmaa katsotaan kolmanneksi maaksi arvonlisäverotuksessa. Kansainvälisessä kaupassa tavara- ja palveluliiketoimiin sovelletaan eri säännöksiä arvonlisäveron suhteen. Kummankin liiketoimintamuodon kansainvälisessä arvonlisäverotuksessa on pyritty verotukseen hyödykkeen kulutusmaassa. Siksi ulkomaankauppa aiheuttaa käänteisen verovelvollisuuden, mikäli myyjä ei ole rekisteröitynyt verovelvolliseksi ostomaassa. Myös verotuksellinen markkinataso-arvo eri maiden myymillä tavaroilla ja palveluilla on yksi arvonlisäveron tavoite Euroopan Unionissa. (Niskakangas 2005, 13; Äärilä & Nyrhinen 2010, 27, 278.)

9.1 Tavarankansainvälinen kauppa

Tavarankansainvälisessä kaupassa arvonlisäveron maksaa useimmiten ostaja eli vero maksetaan tavarankäyttömaassa (Murtomäki 2010, 128). Pääsäännöstä on kuitenkin myös poikkeuksia, jotka mainitaan erikseen. Suurin tekijä sovellettavan arvonlisäverosäännöksen päättämässä on se, onko kauppa yhteisökauppa vai yhteisön ulkopuolinen kauppa eli vienti tai tuonti. Myös sillä on merkitystä, onko ostaja elinkeinonharjoittaja vai yksityinen henkilö (Murtomäki 2010, 128, 141).

9.1.1 Yhteisömyynti ja yhteisöhankinta

Käsitettä yhteisökauppa käytetään ainoastaan tavarakaupassa. Tällä siis tarkoitetaan kauppaa Euroopan Unionin veroalueen yritysten kesken. Yritysten kotipaikkojen on siis oltava eri yhteisömaissa, jotta kyseessä olisi yhteisökauppa. Yhteisökauppa on myyjän kannalta yhteisömyynti ja ostajan kannalta yhteisöhankinta. (Murtomäki 2010, 128-131.)

Yhteisömyynti on verotonta. Veron maksaa ostaja. Ostajan on oltava elinkeinonharjoittaja ja arvonlisäverovelvollinen toisessa yhteisömaassa. Tavarankuljetus toiseen yhteis-

sömaahan on oltava todistettavissa. Yhteisömyynnin verottomuuden ehtona on myös, että laskussa on oltava merkintä verottomuudesta sekä molempien osapuolien arvonlisäverotunnukset. Verottomuus voi näkyä laskulla joko suomeksi merkinnällä “Yhteisömyynti ALV 0 % ” tai kansainvälisyyden vuoksi parempi vaihtoehto englanniksi “VAT 0 % Intra Community Supply”. Liikeomaisuuden siirto katsotaan yhteisömyyinniksi, mutta se useimmiten aiheuttaa verovelvollisuuden siirron kohdemaassa. Tällaisia siirtoja tapahtuu esimerkiksi siksi, että yrityksellä on tytäryrityksiä muissa yhteisömaissa. Poikkeuksellinen tavaran myynti on myynti asennettuna. Asennettuna myymistä ei katsota yhteisömyyinniksi vaikka muut yhteisömyynnin kriteerit täyttyisivätkin. Asennettuna myyty tavara verotetaan asennusmaassa ja usein tällainen tilanne aiheuttaa verovelvollisuuden myyjälle asennusmaassa. (Murtomäki 2010, 128-132.)

Yhteisöhankinta on yhteisömyynti päinvastoin katsottuna, koska arvonlisäverosäännökset yhteisökaupassa on laadittu kaupan yksinkertaistamiseksi Euroopan Unionin sisällä. Yhteisöhankinta on siis ostajalle verollinen samoin perustein, kuin yhteisömyynti on myyjälle veroton. Laskulla on oltava merkintä myynnin verottomuudesta, jolloin veron maksu siirtyy yhteisöhankkijalle. Vero maksetaan siihen maahan, johon tavaran kuljetus päättyy. Yhteisöhankinnasta maksettu vero on samoin ehdoin vähennyskelpoinen, kuin Suomesta hankittu tavara. Jos siis tavara ostetaan vähennykseen oikeuttavaan käyttöön, saa siihen sisältyneen veron vähentää. (Murtomäki 2010, 132.)

Yhteisöhankinta voi tietyissä tapauksissa olla veroton. Verottomuus perustuu siihen, että tavara olisi muutoinkin veroton, myyjä ei ole joutunut maksamaan tavarasta veroa sen ostaessaan tai tavara jää tullialueelle, jolloin veroa ei ole vielä maksettu tulliin. Tällöin yhteisöhankinta on veroton jos tavaran maahantuonnista ei olisi suoritettava veroa, tavaran myynnistä ei ole suoritettava veroa, koska se on ollut myyjällä vähennykseen oikeuttamattomassa käytössä, tavarat asetetaan tullin varastointimenettelyyn tai vapaa-alueelle varastoon tai yhteisöhankkija on ulkomaalainen, joka on Suomessa ainoastaan ilmoituksenantovelvollinen ja oikeutettu ulkomaalaispalautukseen. (Murtomäki 2010, 134-135.)

Yhteisömaista tehty tavarahankinta ei tietyissä tapauksissa ole yhteisöhankintaa vaikka osto tapahtuisi toisesta yhteisömaasta. Tällaisia tilanteita ovat tavaroiden hankkiminen kansainvälisessä liikenteessä oleville vesi- tai ilma-aluksille täydennyksesi tai myytäväksi, kaukomyynniksi katsottavat hankinnat, hankinnat diplomaattisille tai vastaaville tahoille sekä kaupat, joihin on sovellettu marginaaliverotusta. (Murtomäki 2010, 135-136.)

9.1.2 Vienti ja tuonti

Viennillä ja tuonnilla tarkoitetaan kauppaa yhteisön ulkopuolisen elinkeinonharjoittajan kanssa. Vienti on Suomessa verotonta. Näin ollen myynti ulkomaille on Suomen arvonnäkökulmasta verotonta riippumatta määränpäämaasta. Hyödyke on vietävä aina suoraan ulkomaille, jotta myynti olisi verotonta. Tämän toteutumiseksi myynti on verotonta aina, kun myyjä tai joku myyjän toimeksiannosta toimittaa hyödykkeen yhteisön ulkopuolelle. Myös toimitus yhteisön ulkopuolelle ostajan toimeksiannosta itsenäisellä kuljetusliikkeellä on verotonta. Jos ulkomaalainen ostaja itse hakee ostamansa hyödykkeen, verottomuuden edellytyksenä on, että ostaja on elinkeinonharjoittaja yhteisön ulkopuolella, ostaja ei ole Suomessa verovelvollinen ja ostaja vie tavaransa suoraan yhteisön ulkopuolelle. Myyjän vastuulla on selvittää ostajan soveltuvuus verottomaan myyntiin, sekä hankkia todistus tavaransa viennistä yhteisön ulkopuolelle. Yhteisön ulkopuolelle tapahtuvassa myynissä on kuitenkin huomattava, että Euroopan Unionin yhteiset säännöt eivät päde kohdemaassa ja myyjä voi joutua erinäisiin verotoimenpiteisiin määränpäämaan lain mukaisesti. Esimerkiksi verovelvolliseksi rekisteröityminen vientimaahan voi olla mahdollista. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 273-277.)

Tuonnin vero maksetaan tullissa ja siten verotusmaa ja veronmaksaja määräytyvät sen mukaan kuka tavaransa tullaa ja missä. Arvonnäkökulmasta maksetaan Suomeen silloin, kun se tuodaan suoraan Suomen tulliin yhteisön ulkopuolelta. Jos tavara on ennen Suomeen tuontia tullattu jossain muussa yhteisömaassa, ei Suomi voi verottaa tavarasta. Kun tavara tullataan ensimmäisenä Suomen tullissa, maksetaan vero Suomeen riippumatta siitä, kuka ostaja on. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 284-285.) Tullin ollessa veron valtiolle tilittävä taho, on perusteltua, että veron perusteena on tavaransa tullausar-

vo. Tullausarvo on yleensä tavaran kaupp-arvo (Äärilä & Nyrhinen 2010, 286). Jos tullausarvo ei kuitenkaan ole veron perusteena, luetaan tuotteesta riippuen arvonlisäveron perusteeseen seuraavat asiat: (Äärilä & Nyrhinen 2010, 286-288.)

- Kuljetus, vakuutus- ja purkukustannukset ensimmäiseen Suomessa olevaan määräpaikkaan. Kustannukset voidaan laskea myös mahdolliseen toiseen määräpaikkaan asti, jos se on tiedossa tullissa ja se päätetään ottaa mukaan perusteeseen.
- Korjattavana olleen tavaran korjaus- ja lähetyskustannukset.
- Valmistus- ja lähetyskustannukset Suomesta lähetetyistä raaka-aineista.
- Tavaraksi katsottavan tietokoneohjelman tietovälineen ja ohjelman yhteisarvo.
- Asennettuna myydyn laitteen arvo ilman asennuskustannuksia mikäli ne on eritelty laskulla.

Maahantuonti on verotonta, jos tavara olisi Suomessa myytäessä veroton. Verottomuus koskee myös tullin säännösten mukaan Suomeen muuttavan henkilön omaisuutta, enintään 22 euron kirjeitä ja lähetyksiä, messuilla käytettyjä tavaroita tai, kun arvonlisävero ja muu vero ovat molemmat enintään kymmenen euroa. Maahantuonnin ollessa normaalisti verollinen, voi suomalainen elinkeinonharjoittaja normaaliin tapaan vähentää hankintaan sisältyneen arvonlisäveron, kuten muussakin arvonlisäverollisessa kaupassa. (Murtomäki 2010, 147; Äärilä & Nyrhinen 2010, 288-289.)

9.1.3 Kolmikantakauppa

Kolmikantakauppa tarkoittaa tilannetta, jossa yritys myy tavaraa toisessa yhteisömaassa olevalle yritykselle, joka myy ne suoraan eteenpäin kolmannelle yhteisössä olevalle yritykselle siten, että ensimmäisenä tavaran myynyt yritys kuljettaa tavaran suoraan kolmannelle yritykselle. Tilanne on siis kolmikantakauppaa vain, jos kaikki kolme yritystä ovat yhteisön sisällä olevia arvonlisäverovelvollisia elinkeinonharjoittajia. Ensimmäinen myynti on myyjälle veroton yhteisömyynti ja ostajalle poikkeuksellisesti veroton yhteisöhankinta. Laskulla on oltava normaalit merkinnät yhteisökaupasta. Toi-

nen myynti on myyjälle veroton yhteisömyynti ja ostajalle verollinen yhteisöhankinta. Tavara siis tulee verotettavaksi kulutusmaassa. Toisen myyjän on tehtävä myyntilaskuunsa merkintä kolmikantakauppatilanteesta tekstein “kolmikantakauppa” ja “Triangulation”. Tämä on ehto poikkeukselliselle verottomalle yhteisöhankinnalle toisen myyjän kohdalla. (Murtomäki 2010, 137.)

9.1.4 Kaukomyynti

Kaukomyynnillä tarkoitetaan myyntiä ulkomaille yksityishenkilöille tai heihin rinnastettaville tahoille. Kaukomyynti voi olla esimerkiksi postimyyntiä. Kaukomyynti verotetaan myyntimaassa, ellei se ylitä myynnin kynnyksarvoa, joka on jokaisella maalla omansa. Suomessa kynnyksarvo on 35 000 euroa. Kynnyksarvon ylitys muuttaa veronsaantimaaksi määränpäämaan ja siten johtaa myös arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröitymiseen määränpäämaassa. Yritys voi myös rekisteröityä vapaaehtoisesti verovelvolliseksi määränpäämaassa vaikka kynnyksarvo ei ylittyisikään. (Murtomäki 2010, 141-142.)

9.2 Palveluiden kansainvälinen kauppa

Palveluiden kansainvälisessä kaupassa myyntimaasäännökset määrittelevät sen, mihin maahan arvonlisävero maksetaan. Myyntimaasäännöksillä tarkoitetaan säännöksiä, joiden perusteella selvitetään missä maassa palvelu on myyty. Myyntimaasäännökset ovat erilaiset riippuen siitä, onko ostaja elinkeinonharjoittaja vai yksityinen kuluttaja. Veron maksaa normaalisti myyjä, mutta myös käänteisen arvonlisäverovelvollisuuden toteutuminen on otettava huomioon palvelukaupassa. Nykyiset palveluiden ulkomaankaupan arvonlisäverosäännökset ovat tulleet voimaan 1.1.2010. (Palvelujen ulkomaankaupan arvonlisäverotus 1.1.2010 alkaen 2010.)

9.2.1 Myyntimaasäännökset

Elinkeinonharjoittajalle myytävä palvelu on myyty ja siten myös verotettava Suomessa, jos palvelu luovutetaan ostajan Suomessa sijaitsevaan kiinteään toimipaikkaan. Kiinte-

ään toimipaikkaan luovutuksen puuttuessa palvelu on myyty Suomessa, jos ostajan kotipaikka on täällä. Myös valtion ja kuntien katsotaan olevan elinkeinonharjoittajia palvelukaupassa. Ulkomaalaisen kaupan osapuolen on rekisteröidyttävä verovelvolliseksi Suomessa, ellei sovelleta käänteistä verovelvollisuutta. Verovelvollisuudessa sovelletaan yleisiä säännöksiä, joista on tarkemmin tämän tekstin luvussa yksi. (Palvelujen ulkomaankaupan... 2010, 5.) Edellä mainittuja säännöksiä sovelletaan kaikissa Euroopan Yhteisön veroalueen maissa. Jos ulkomaalainen kaupan osapuoli on yhteisön ulkopuolisista maista, on myyjän selvitettävä onko hänen rekisteröidyttävä verovelvolliseksi ostomaassa.

Kuluttajalle myydyn palvelun myyntimaasäännös on täysin päinvastainen elinkeinonharjoittajaan sovellettavaan myyntimaasäännökseen nähden. Palvelu on myyty kuluttajalle Suomessa, mikäli palvelu on luovutettu täällä sijaitsevasta kiinteästä toimipisteestä tai kiinteän toimipaikan puuttuessa, jos myyjän kotipaikka on Suomessa. (Palvelujen ulkomaankaupan... 2010, 5.)

Myyntimaasäännöksistä on tiettyjä poikkeuksia eräiden palveluiden suhteen. Näiden poikkeuksien kohdalla on kyse siitä, että myyntimaasäännöksiin on tehtävä poikkeus, jotta palvelu tulisi verotetuksi sen kulutusmaassa ostajan kiinteän toimipaikan sijainnista huolimatta. Suurin osa poikkeuksista kohdistuu kuluttajille myytäviin palveluihin. Myyntimaasäännösten poikkeustapaukset, jotka koskettavat sekä elinkeinonharjoittajille että kuluttajille myytäviä palveluita: (Palvelujen ulkomaankaupan... 2010, 5-12.)

- Kiinteistöön kohdistuvat palvelut on myyty Suomessa, jos kiinteistö sijaitsee Suomessa.
- Henkilökuljetuspalvelu on myyty Suomessa, jos se alkaa ja päättyy Suomessa. Ulkomaille, ulkomailta sekä kauttakuljetuksena tapahtuvat henkilökuljetukset ovat verottomia.
- Kuljetusvälineiden lyhytaikainen vuokraus on myyty Suomessa, jos luovutus tapahtuu Suomessa. Lyhytaikaisella vuokrauksella tarkoitetaan vesikulkuneuvoissa enintään 90 päivän vuokra-aikaa ja muissa ajoneuvoissa enintään 30 päivän vuokra-aikaa.
- Ravintola- ja ateriapalvelu on myyty Suomessa, jos se suoritetaan Suomessa.

- Matkatoimistopalvelut on myyty Suomessa, jos ne luovutetaan Suomessa olevasta kiinteästä toimipaikasta.
- Välityspalvelut ovat pääsääntöisesti verollisia, vaikka välitettävä tavara tai palvelu olisi veroton. Välityksen verottomuus on poikkeus.

Myyntimaasäännösten poikkeustapaukset, jotka koskettavat kuluttajia: (Palvelujen ulkomaankaupan... 2010, 5-12.)

- Kuluttajalle myyty tavarankuljetus- sekä siihen liittyvät palvelut on myyty Suomessa, jos kuljetuksen lähtöpaikka on Suomessa.
- Kuluttajalle myytyyn irtaimeen omaisuuteen liittyvät palvelut on myyty Suomessa, jos ne suoritetaan Suomessa.
- Muun, kuin huvialuksen pitkäaikaiseen vuokraukseen sovelletaan 1.1.2010-31.12.2012 välisen ajan yleisiä kuluttajan myyntimaasäännöksiä. 1.1.2013 alkaen vuokraus katsotaan myydyin Suomessa, jos se on vuokrattu ostajan kiinteään toimipaikkaan tai kotipaikkaan.
- Kulttuuri-, viihde- ja muut vastaavat palvelut on myyty Suomessa, jos toiminta tapahtuu Suomessa.
- Välityspalvelu on myyty Suomessa, jos välitettävä tavara tai palvelu on myyty Suomessa.
- EU:n ulkopuolelle myydyt immateriaalipalvelut sekä radio- ja televisiolähetyspalvelut, sähköiset palvelut sekä telepalvelut ei ole myyty Suomessa, jos palvelu myydään EU:n ulkopuoliseen toimi- tai kotipaikkaan.

Myyntimaasäännösten poikkeustapaukset, jotka koskettavat elinkeinonharjoittajia: (Palvelujen ulkomaankaupan... 2010, 9-10.)

- 1.1.2011 alkaen luovutettu pääsy lyhytaikaiseen opetus-, tiede-, kulttuuri-, viihde- ja urheilutapahtumaan, messuille ja näyttelyyn ja muuhun vastaavaan sekä pääsyyn välittömästi liittyvät palvelut on myyty Suomessa, jos tilaisuus järjestetään Suomessa. Muiden kuin edellä mainittujen palveluiden myyntiin sovelletaan yleissäännöksiä.

10. ARVONLISÄVEROTUKSEN KÄYTÄNTÖ

Arvonlisäverotuksen käytännön toteutukseen kuuluu, kuten muuhunkin verottamiseen, kausiveroilmoittaminen. Veron määrä katsotaan verovelvollisen oman ilmoituksen mukaisesti. Veron maksuun kuuluu siis säännöllinen ilmoittaminen verokauden tapahtumista. Jotta veron piiriin kuuluvaan kauppaan voidaan sisällyttää vero, on laskumerkintöjen oltava lainmukaiset. Ilman laskuvaatimusten täyttymistä ei veroa voida periä ostajalta eikä vähentää hankinnasta. Kirjanpidon osalta on omia vaatimuksiaan arvonlisäveron oikean määrän laskemiseksi. (Arvonlisäveroasetus 50/1994; Yleisohje arvonlisäveron... 2008, 4-5.)

10.1 Säännölliset toimet arvonlisäverotuksessa

Verovelvolliseksi rekisteröityminen on siis joko pakollista tai vapaaehtoista toiminnan laadusta riippuen. Verovirastoon tehdään kirjallinen ilmoitus tai hakemus verovelvollisuudesta riippuen toiminnan pakottavuudesta arvonlisäverovelvollisuuteen. Ilmoitus on tehtävä toiminnan alkaessa. Jos toimintaa jostain syystä on jo olemassa, koskee verovelvollisuus myös takautuvasti ilmoitusta edeltävää aikaa. Jos toiminta on kuitenkin ollut verovelvollisuuden ulkopuolella vähäisyytensä vuoksi, ei sitä katsota takautuvasti verotettavaksi tuloksi. Rekisteröidyttyessä verovelvolliseksi elinkeinonharjoittaja saa Y-tunnuksen, ellei hänellä sellaista jo ole. Y-tunnus on yrityksen tunnistautumiseen tarkoitettu numerosarja, joka toimii arvonlisäverotunnisteena. Tämä tunniste on kaksiosainen viivalla erotettu numerosarja, joka kansainvälisessä kaupassa ilmoitetaan toisessa muodossa siten, että alussa on maatunnus FI ja sen perässä Y-tunnus ilman väliviivaa. Tämä tunnus on erittäin tärkeä laskumerkinnöissä. (Murtomäki 2010, 35-36.)

Veron suorittaminen tapahtuu pääsääntöisesti suoriteperusteisesti eli vero maksetaan valtiolle joka kuukausi sen mukaan, mitä todellisuudessa on luovutettu ostajalle kyseisen kuukauden aikana. Ennakkomaksutapauksissa vero suoritetaan maksuperusteen mukaan. Vähennysoikeus syntyy veron maksun tavoin suoriteperusteisesti eli vero saadaan vähentää siinä kuussa, kun suorite on vastaanotettu. (Yleisohje arvonlisäveron kirjaamisesta 2008, 13-15.)

Veron maksettavien tilityksien ja saatavien vähennyksien määrät ilmoitetaan käytännössä kausikohtaisesti joka kuukausi, neljännesvuosi tai vuosi annettavan kausiveroilmoituksen välityksellä. Kausiveroilmoituksella nimensä mukaisesti ilmoitetaan kohdekauden aikana tapahtuneista myynneistä ja ostoista kertyneet tilitettävät ja vähennettävät verot omatoimisesti eli elinkeinonharjoittaja laskee veron määrän itse. Kausiveroilmoitus on oltava arvonlisäverolain mukaan perillä verovirastossa seuraavan toisen kuukauden 12. päivään mennessä, paperiversio jo 7. päivään mennessä. Tämä tarkoittaa sitä, että huhtikuussa syntyneet arvonlisäveron suoritus ja vähennykset tulee ilmoittaa kesäkuun 12. päivään mennessä, mikäli kohdekuusi on kuukausi. Jos arvonlisäveron kohdekuusi on poikkeuksellisesti kalenterivuosi, annetaan veroilmoitus verokautta seuraavan helmikuun 28. päivään mennessä. Kausiveroilmoitus ei ole tarkoitettu ainoastaan arvonlisäveron ilmoittamiseen, vaan kaiken muunkin veron ilmoittamiseen valtiolle. Yhteisökaupan ilmoittaminen tehdään yhteenvetoilmoituksella niiltä kuukausilta, kun yhteisökauppaa on tapahtunut. Ilmoitus on jätettävä seuraavan toisen kuukauden 20. päivään mennessä. Yhteenvetoilmoitusta ei tarvitse kuitenkaan tehdä yhteisöhankinnoista. (Arvonlisäverolaki 1501/1993; Kausiveroilmoituksen täyttöopas 2011 2011; Murtomäki 2010, 105-106; Verotililaki 604/2009.)

10.2 Laskuvaatimukset

Lasku on arvonlisäverollisuuden toteutumisen kulmakiviä. Myyjä on velvollinen oikeamuotoisen laskun antamiseen. Erillisestä sopimuksesta myös ostaja tai kolmas osapuoli voi olla laskunantovelvollinen. Arvonlisäverotuksessa vaaditut laskumerkinnät perustuvat kaupan osapuolten selkeään tunnistettavuuteen sekä erikoistapauksien, kuten käänteisen verovelvollisuuden tai yhteisökaupan ilmoittamiseen. Laskumerkinnät ovat siis edellytys verovelvollisuudelle ja vähennysoikeudelle olipa kyse sitten normaalista yleissäännösten mukaisesta myynnistä tai erikoistapauksesta. Pakolliset laskumerkinnät ovat seuraavat: (Arvonlisäverolaki 1501/1993; Murtomäki 2010, 49-51.)

- Laskun antamispäivä.
- Juokseva koodi laskun tunnistena.

- Myyjän arvonlisäverotunnus.
- Ostajan arvonlisäverotunnus, mikäli ostaja on verovelvollinen tai kyse on yhteisökaupasta.
- Kaupan osapuolien nimet ja osoitteet.
- Kaupan kohteena olevan hyödykkeen määrä ja luonne.
- Hyödykkeen toimitus- tai suorituspäivä tai ennakkomaksun maksupäivä.
- Hyödykkeen hinta sekä alennukset myös yksikköhintana ilman veroa sekä veron peruste jaettuna eri verokantojen mukaan.
- Sovellettavat verokannat.
- Veron määrä.
- Mahdollinen käännetyn verovelvollisuuden tai verottomuuden peruste. Huomioitava 1.4.2011 lähtien myös rakentamispalveluiden käänteinen verovelvollisuus.
- Viittaus aikaisempaan laskuun, jos kyse on muutoslaskusta.
- Merkintä marginaaliverotusmenettelystä, jos sitä on sovellettu kauppaan.

Myös muutamia yksittäisiä ainoastaan tiettyihin hyödykkeisiin liittyviä laskumerkintöjä on olemassa. Jos hyödykkeen hinta on vähäinen eli korkeintaan 250 euroa tai kyse on vähittäiskaupan tai siihen rinnastettavan tahon laskusta, joita pääasiassa annetaan yksityishenkilöille tapahtuvassa myynissä, riittävät myös vähäisemmät laskumerkinnät. Vähäisiin laskumerkintöihin oikeutetuissa laskuissa on oltava seuraavat merkinnät: (Arvonlisäverolaki 1501/1993; Murtomäki 2010, 51-52.)

- Laskun antamispäivä.
- Myyjän nimi ja arvonlisäverotunniste.
- Myytyjen hyödykkeiden määrä ja luonne.

- Suoritettavan veron määrä tai veron peruste verokannoittain.

Laskuissa on oltava merkinnät erityistapauksista. Esimerkiksi marginaaliverotusmenetelyä käytettäessä, on laskussa oltava merkinnät “marginaaliverotus” ja “ ei sisällä vähennettävää veroa”. Kansainvälisessä kaupassa käytetään englanninkielistä ilmaisua “margin scheme, no deductible VAT”. Toisaalta jotkin asiat on myös unohdettava, sillä veroprosenttia tai veron määrää ei saa lukea laskussa marginaaliverotusta käytettäessä, sillä se johtaa arvonlisäverolain mukaisen normaalin verotuskäytännön soveltamiseen. (Arvonlisäverotuksessa sovellettava... 2002, 8.)

10.3 Arvonlisävero kirjanpidossa

Kirjanpidon on oltava järjestetty arvonlisäverovelvollisissa yrityksissä siten, että suoritettavan ja vähennettävän arvonlisäveron määrä on selvitettävissä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kirjanpidon tositteissa eli laskuissa on oltava arvonlisäverolaissa mainittavat laskuvaatimukset, joista nähdään veron määrä. Myös muut tositteet esimerkiksi ulkomaalaisen ostajan todistus tavaran viemisestä yhteisön ulkopuolelle, on oltava lain mukaisesti tarkat. Kuten muutoinkin kirjanpidossa, myös arvonlisäverovelvollisen kirjanpito voidaan järjestää suorite- tai maksuperusteisesti. Suoriteperuste on kuitenkin yleisin tapa, sillä tilinpäätös on tehtävä suoriteperusteisesti. Tilinpäätöksessä maksuperusteinen kirjaustapa on muutettava suoriteperusteiseksi. Maksuperustetta käytetään kuitenkin ennakkomaksutapauksissa. Ennakkomaksujen arvonlisävero suoritetaan siis samassa kuussa ennakkomaksun kanssa. (Arvonlisäveroasetus 50/1994; Arvonlisäverolaki 1501/1993; Tomperi 2009, 260; Yleisohje arvonlisäveron kirjaamisesta 2008, 4-7.)

Kotimainen ja kansainvälinen kauppa on erotettava toisistaan kirjanpidossa arvonlisäverotuksen vuoksi. Koska näiden kaupantekomuotojen arvonlisäverotus on erilainen, on ne pystyttävä erottamaan toisistaan oikean veron määrän laskemiseksi. Tämä tarkoittaa käytännössä eri tilejä tilikartassa kotimaan kaupalle, yhteisökaupalle ja muulle ulkomaan kaupalle. Kirjanpidosta on siis voitava erottaa myynnit veroilmoituksen vaatimalla tavalla. Näin ollen myös ulkomaan tavara- ja palvelukauppa on kirjattava eri tileille verotuksen ollessa erilaista. Kirjanpidossa on erotettava myös eri verokantojen myynnit

ja ostot. (Tomperi 2009, 275-276.) Kirjaustavassa on siis otettava huomioon kaikki arvonlisäverotuksen erottelevat säädökset. Marginaaliverotus on yksi arvonlisäverotuksen muoto, joka on erotettava täysin omille tileilleen kirjanpidossa (Tomperi 2009, 242-243). (Arvonlisäveroasetus 50/1994; Arvonlisäverolaki 1501/1993.) Tässäkin on kyse veron laskemisen mahdollistamisesta.

10.4 Arvonlisäveron kirjausten ohjeistukset

Kirjapitolain soveltamisen ohjeistamiseen on perustettu Työ- ja elinkeinoministeriön kirjapitolautakunta, lyhennettynä KILA. KILA antaa yksittäisiä ohjeistuksia yrityksille ja yleisohjeita kirjanpidon lainmukaisesta tekemisestä myös arvonlisäveron osalta. Lautakunta antaa siis ohjeita kirjanpidosta ylipäätään, ei pelkästään arvonlisäveroa koskien. Lausunnot ovat nähtävillä Internetissä. Kirjapitolautakunta on vaikutusvaltainen taho, sillä se voi antaa poikkeuslupia kirjanpitoon yksittäistapauksissa sekä ohjeistaa työ- ja elinkeinoministeriötä tarvittaessa. (Työ- ja elinkeinoministeriön Internet-sivut 2011.)

11. OPETUSMATERIAALI

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on toteuttaa uutta opetusmateriaalia arvonlisäverotuksesta Tampereen ammattikorkeakoulun kurssiaineistoksi. Opetusmateriaalin rakenne oli ennalta suunniteltu koostuvan diasarjoista, jotka toimivat opetuksen tukena luennoilla sekä tehtävistä, joiden avulla opiskelijat voivat harjoitella oppimaansa sekä luennolla, että koulun ulkopuolella. Edellä mainittujen materiaalien lisäksi on opinnäytetyön teoriaosasta tehty osa opetusta siten, että sitä voidaan käyttää itseopiskeluvälineenä. Koska diasarjojen ja tehtävien on oltava tiiviitä tietopaketteja toimiakseen luentotilanteessa, on loogista, että tarkempaa ja laajemmin esitettyä tietoa asiasta löytyy muualta. Siksi työn teoriaosa on kirjoitettu selittävään muotoon, jolloin oppilaat voivat käyttää sitä arvonlisäveron opiskeluun luentojen ulkopuolella.

Niin sanottu opetusvihko, jossa kerrotaan laajemmin arvonlisäverosäännöksistä, on konkreettisesti suurin osa opinnäytetyön raporttiosaa. Tekstiä on kirjoitettu kirjoittajan itse omaksuessa arvonlisäveron säännöksiä, minkä voi katsoa olevan hyvä lähtökohta myös tekstin opetukselliseen puoleen. Tekstin kautta kirjoittaja on pyrkinyt selittämään asian itselleen ja siten selittävän tekstityylin voidaan uskoa helpottavan myös muiden opiskelijoiden oppimista. Tarkoituksena on ollut muuttaa lakiteksti ja muu ammattikielillä tehty materiaali hieman arkisemmaksi, jotta se olisi helpompi ymmärtää ja omaksua. Tekijä on luottanut paljon omaan näkemykseensä materiaalin teossa perustuen tuoreeseen kokemukseensa opiskelijana olosta kyseisellä kurssilla, jolle opetusmateriaali tehdään. Kaupallinen sanasto, jota tekstissä on käytetty, vie hieman tekstin arkikielisyttä. Liika arkisuus voisi kuitenkin tehdä tekstistä liian raskaan ja pitkän luettavan sekä alan opiskelijoille epäsopivan.

Diasarjojen takana on ajatus perinteisestä opetuksen tukimateriaalista. Kokemuksen kautta kirjoittaja on oppinut näiden esitysmateriaalien olevan myös yleisessä käytössä osana itsenäistä opiskelua esimerkiksi muistiinpanojen ja tenttiin luvun apuna. Siksi on ollut tärkeää pohtia tarkkaan mitkä asiat diasarjaan sisällytetään ja millä tavalla, jotta asiasisältö säilyisi ymmärrettävänä, mutta esitysteknisesti hyvänä. (LIITE 2.)

Opetustehtävät on tarkoitettu arvonlisäverotuksen harjoitteluun sekä asiasisällön että kirjanpidon kannalta. Harjoitukset koostuvat suurelta osin kirjaustehtävistä, joissa voi samalla harjoitella kirjanpidon perussääntöjä. Tehtävien vaikeustaso suunniteltiin vastaamaan opiskelijan taitoja. Ajatuksena oli myös pieni kertaus eli osa tehtävistä on helpompia kuin toiset. Kun oppilas on omaksunut perusasiat hyvin, voi hän harjoitella hieman vaikeammilla tehtävillä. Tehtävät on suunniteltu rakenteeltaan mahdollisimman yksinkertaisiksi, jotta opiskeluaika käytettäisiin asian opiskeluun eikä aika kuluisi tehtävän suoritusmetodin ymmärtämiseen. Myös jonkin asteinen realismi tehtävien tilanteissa on yritetty säilyttää oppimisen helpottamiseksi. (LIITE 1.)

Tehtävien soveltuvuutta opiskelijoille on yritetty saavuttaa mm. muiden opiskelijoiden mielipiteiden avulla. Valmiit tehtävät lähetettiin tarkasteltaviksi kahdelle talouteen ja kirjanpitoon suuntautuneelle lähes valmiille tradenomille. Heillä on tekijän kanssa sama kokemuspohja arvonlisäveron opiskelusta ja siten hyvin tuoretta kokemusta aiheesta. Testiopiskelijat pystyivät hyvin vertaamaan kokemuksiaan ja toiveitaan tuotettuihin tehtäviin, sillä he ovat käyneet aiheeseen liittyviä kursseja koulutuksessaan.

Harjoitustehtävät ja diasarjat ovat opinnäytetyön liitteenä. Materiaali lähetetään aineen opettajalle myös sähköisenä versiona opettamisen ja säilytyksen helpottamiseksi. Harjoitustehtävät ovat työn ilman vastuksia. Vastaukset on merkitty ainoastaan toimeksiantajalle eli aineen opettajalle. Opettajalle lähetetään tehtävistä myös ilman vastauksia olevat versiot, jotta ne voidaan lähettää tai tulostaa opiskelijoille. Molemmat tiedostot lähetetään sähköisinä, jotta niiden käyttö olisi mahdollisimman helppoa.

12. POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli saada aikaan helposti ymmärrettävää opetusmateriaalia arvonlisäveron perusteista. Itseopiskeluvihkona toimiva teksti, harjoitustehtävät, jotka ovat liitteessä yksi ja luentomateriaali eli diasarjat, jotka ovat liitteessä kaksi, on koottu melko onnistuneesti arvonlisäveron keskeisimmistä kysymyksistä juuri liiketaloudellisesta näkökulmasta. Oikea näkökulma oli aiheen rajaamisen ja liiketalouden kurssikokoelman vuoksi tärkeää, koska tietyt asiat painottuvat tradenomin tutkinnon opinnoissa. Näitä asioita ovat yrityksen talouden näkökulma ja käytännön talous, kuten kirjanpito. Aiheen rajaamisessa on onnistuttu ainakin jossain määrin, sillä harjoitustehtäviä testanneet liiketalouden opiskelijat kokivat tehtävien sisällön sopivaksi, joskin osin hieman liian tarkoiksi. Myös työn lopullinen laajuus konkreettisesti paperimuodossa kertoo rajauksen onnistumisesta, sillä teoriapohjana käytetty aineisto arvonlisäverolaista lähtien oli lähes poikkeuksetta satojen sivujen laajuista.

Koska materiaali ei ole ollut vielä opetuskäytössä, eikä sen laadusta ole tehty virallista ja käypää tutkimusta, on sen onnistumista vaikea mitata. Sisällön voi kuitenkin itse arvonlisäveron perustietojen lisäksi katsoa onnistuneen sen antaman kokonaiskuvan vuoksi. Arvonlisäveron liittyminen muihin yhteiskunnan asioihin sekä kotimaassa että kansainvälisesti, tulee esille. Euroopan Unionin merkitys taustavaikuttajana ja kaikkien säädösten mahdollinen poliittinen merkitys tulevat esiin pieninä viittauksina. Aiheen laaja ymmärrys on tärkeää, mutta taustatekijät ovat kuitenkin toisarvoisia itse käytännön kannalta, minkä vuoksi asiaan ei ole paneuduttu enempää. Arvonlisäveron laaja vaikutuspiiri tulee kuitenkin työssä esille, mikä on kokonaiskuvan muodostamisen kannalta tärkeää. Liittymät muuhun yhteiskuntaan voivat myös tehdä asiasta mielenkiintoisemman opiskella, kun kyse on muustakin, kuin yhdestä laista muiden joukossa.

Harjoitustehtävien osalta kaikkein vaikein asia oli saada aikaan vaikeustasoltaan sopivia tehtäviä. Myös se, että tehtävissä tulisi esille arvonlisäveron pohdinta, ei pelkästään kirjanpidon tekninen toteuttaminen, oli haastavaa. Kahden testiopiskelijan palaute harjoitustehtävistä oli pääasiassa positiivista. Myös oma kokemus arvonlisäveron harjoittelusta tehtävillä antoi tekijälle käsitystä tehtävien sopivuudesta korkeakouluopiskelijoille.

Tehtävien osalta olisi ajan salliessa voinut tehdä laajempaakin taustatutkimusta erityisesti opiskelijoiden keskuudessa, mutta aiheen ollessa niin laaja, oli se jätettävä pois työstä. Ilman kyselyäkin voidaan ajatella, että opiskelijoita on monen tasoisia ja arvonlisäverotietämykseltään erilaisia. Siksi tehtävien oli oltava vaihtelevia tasoltaan. Myös oppilaiden kehittyminen arvonlisäveron tuntemuksessa vaatii tehtävien kasvavaa vaikeustasoa, mikä on ainakin osin onnistunut.

Kokonaisuudessaan työ muodostaa kattavan opetuskokonaisuuden sille asetetuissa rajoissa. Tämän työn myötä materiaali on päivitetty myös tehtävien osalta vuoteen 2011. Todellinen testi materiaalille tulee käytännön opetuksessa. Opinnäytetyön arvosana tulee kuitenkin kertomaan jotain materiaalin laadusta, sillä arviointi tapahtuu ammattilaisten toimesta. Seuraava kurssi, jolla tätä materiaalia tullaan käyttämään, toimii konkreettisenä mittarina sille, onko arkikielinen opetusmateriaali onnistunutta oppilaiden ja opettajan mielestä. Myös oppilaiden lopullinen arvonlisäveron ymmärtäminen on viimeinen mittari materiaalin onnistumiselle.

LÄHTEET

Arvonlisäveroasetus 21.1.1994/50.

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Arvonlisäverotuksessa sovellettava käytettyjen tavaroiden sekä taide-, keräily- ja antiikkiesineiden marginaaliverotus. Julkaisu 184.02. 2002. Verohallinto. Tulostettu 30.5.2011. http://www.edilex.fi/virallistieto/verohallituksen_muita_ohjeita/1140.pdf

Arvonlisäverovelvollisen opas 2011. Julkaisu 190.10. 2011. Verohallinto. Tulostettu 1.6.2011. <http://www.vero.fi/julkaisut>

Kausiveroilmoituksen täyttööpas 2011 – Oma-aloitteisten verojen ilmoittaminen. Julkaisu 65.11. 2011. Verohallinto. Tulostettu 8.6.2011.

Käytettyjen tavaroiden sekä taide-, keräily- ja antiikkiesineiden marginaaliverotus. Julkaisu 184.10. 2010. Verohallinto. Julkaistu 1.4.2010. Tulostettu 8.6.2011.

Linnakangas, E. & Juanto, L. 2008. Arvonlisäverotus ja muu kulutusverotus. Helsinki: Talentum.

Murtomäki, O. 2010. Yrittäjän arvonlisäverokirja. Helsinki: Verotieto Oy

Muutoksia arvonlisäverotuksessa vuonna 2011. 2010. Verohallinto. Julkaistu 30.12.2010. Tulostettu 11.1.2011. <http://vero.fi/artikkeli/9735>

Niskakangas, H. 2005. Johdatus Suomen verojärjestelmään. Helsinki: WSOYpro

Postipalvelujen arvonlisäverotus muuttuu. 2011. Verohallinto. Tulostettu 18.8.2011. http://vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Muutokset_verovelvollisuudessa

Rakennusalan arvonlisäverotus muuttuu: Käännetty verovelvollisuus voimaan 1.4.2011. Julkaisu 2010. Verohallinto. Julkaistu 6.10.2010. Tulostettu 11.1.2011. <http://vero.fi/artikkeli/9536>

Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus 1.4.2011 alkaen. 2010. Verohallinto. Julkaistu 6.10.2010. Tulostettu 11.1.2011. <http://vero.fi/artikkeli/9528>

Työ- ja elinkeinoministeriön Internet-sivut. 2011. Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettu 2.6.2011. <http://www.tem.fi/>

Verotililaki 7.8.2009/604.

Yleisohje arvonlisäveron kirjaamisesta. 2008. Työ- ja elinkeinoministeriö, kirjanpitolautakunta. Julkaistu 6.5.2008. Tulostettu 26.4.2011.

Äärilä, L. & Nyrhinen, R. 2010. Arvonlisäverotus käytännössä. [Elektroninen-aineisto]
Helsinki: WSOYpro.

LIITE 1

Tehtävät arvonlisäverotuksesta:

Arvonlisäveron kirjaus kotimaan kaupassa. Luvut ovat verottomia hintoja.

1. Leipomo Oy ostaa jauhoja Tukku Oy:stä l.m. 500€. Tee kirjaukset sekä Leipomon että Tukun kirjanpitoon.

2. Ravintola Ruokala myy annoksen käteisellä hintaan 30 euroa. Tee kirjaukset Ruokalan kirjanpitoon.

3. Suutari vaihtaa asiakkaan kenkiin kantalaput hintaan 17 euroa. Asiakas maksaa pankkikortilla. Tee kirjaukset suutarin kirjanpitoon.

4. Parturi Maija tekee asiakkaalle kampauksen hintaan 60 euroa. Asiakas maksaa käteisellä. Tee kirjaukset Parturi Maijan kirjanpitoon.

5. Maijan Marketti ostaa ruokatuotteita myyntiin l.m. 800 eurolla. Tee kirjaukset.

6. Lehtitalo Lehtimania myy aikakauslehden vuosikerran l.m. 78 euroa. Tee kirjaukset.

7. Maijan Marjatarha myy viljelemiään mustikoita torilla käteisellä 6 litraa hintaan 5 euroa/litra. Tee kirjaukset.

8. Repen Rakennus tekee urakkana lattioden asennuksen kerrostaloon l.m. 13400 euroa. Työn ostaja on rakennusurakointifirma, joka on kerrostalon pääurakoitsija. Tee kirjaukset Repen Rakennuksen kirjanpitoon.

9. Yksityinen kampaamokoulu Taikatukka Oy tarjoaa parturikampaajan koulutusta hintaan 6500 euroa/koulutus. Koulutus vastaa valtion hyväksymää parturikampaajan ammattituktintoa. Kirjaa yhden koulutuspaketin myynti Taikatukka Oy:n kirjanpitoon.

10. Suomalainen lentoyhtiö Finkiito Oy ostaa l.m. 4325 eurolla ruokatarjontaa Helsinki-Moskova reitin matkustajakoneeseensa suomalaiselta Ruokamaatti Oy:ltä. Tee kirjaukset sekä Finkiito Oy:n että Ruokamaatti Oy:n kirjanpitoon.

11. Kaivosyhtiö Kaivanto Oy ostaa henkilöstölleen Suomen kaivoksellaan ruokailupalvelun hintaan 8,60 euroa/ateria sopimusravintolalta. Henkilöstö saa aterian lounaslipulla, jonka se voi ostaa Kaivanto Oy:ltä hintaan 6 euroa/lippu. Tee kirjaukset kuukauden aikana ostetusta 800 lounaasta.

12. Kampaamokoulu Taikatukka Oy tarjoaa koulutuksen yhteydessä ruokailun opiskelijoilleen läheisessä lounasravintolassa. Taikatukka Oy saa laskun sopimusravintolalta kuun ruokailuista l.m. 9 euroa/ateria. Aterioita oli kuussa 160 kpl. Tee kirjaukset Taikatukka Oy:n kirjanpitoon.

Kotimaan kauppa

1. Merkitse, onko elinekeinonharjoittaja verovelvollinen vai ei

	on	ei ole
Suomalainen puuseppä, liikevaihto 10500 euroa.		
Saksalainen autoja ja niiden osia valmistava yritys, osatehdas Suomessa		
Virolainen rakennusurakointifirma, Suomessa 14 kk kestävä työmaa		
Omatekemiä puutöitä sekä muita paikallisia puutavaroita myyvä elinkeinonharjoittaja, joka on pyörätuolissa oleva henkilö		
Luterilainen seurakunta		

2. Merkitse kumpi on verovelvollinen, ostaja vai myyjä. Perustele.

	Os- taja	My- yjä
Kodinkoneiden asennus kodinkonemyyjän taholta rakennustyömaalle. Ostaja myy rakentamispalveluja säännöllisesti.		
Rakenneinsinöörin myymät lujuuslaskelmat rakennettavasta rakennuksesta. Ostaja myy rakentamispalveluja säännöllisesti.		
Kiinteistöhuolintayritys vaihtaa kiinteistön rikkoutuneen oven, toimenpide ei kuulu jatkuvaan huoltosopimukseen. Ostaja myy rakentamispalveluja säännöllisesti.		
Metsuri kaataa puut tontilta tulevan talon tieltä. Ostaja myy rakentamispalveluja säännöllisesti.		
Kiinteistöhuolintayritys vaihtaa kiinteän sopimuksen mukaisesti kaikki palaneet lamput uusiin. Ostaja myy rakentamispalveluja säännöllisesti.		

Kunta ostaa urakkatyön asuntorakentamiseen. Kunta myy rakentamispalveluja säännöllisesti.		
Maanviljelijä palkkaa rakennusyrityksen tekemään uuden navetan. Viljelijä käyttää omistamaansa kaivuria lisätulojen hankintaan säännöllisesti.		
Rakennusyritys ostaa toimistorakennuksensa sähköistykseen tarkoitetut hankinnat alan liikkeestä, mutta teettää asennuksen omilla sähkömiehillään.		

Oman käytön verotus ja marginaaliverotus

Tehtävien hinnat ovat verottomia.

1. Kukkakauppa Orkidean omistaja ottaa liikkeestä kukkia tyttären lakkiaisia varten 60 euron edestä. Omistaja on aiemmin tilikaudella ottanut kukkia omaan käyttöön 900 euron edestä. Tee kirjaukset.

2. Puhto Oy valmistaa siivouskoneita. Yritys ottaa itselleen omien siivoojien käyttöön lattianvahauskoneen, joka on arvoltaan 900 euroa. Tee kirjaukset.

3. Yritys Oy siirtää suurehkon tuuletuslaitteiston yrityksen tuotantotiloista henkilöstön kuntosalitiloihin. Laitteiston veroton myyntiarvo nykyhetkessä on noin 1500 euroa. Tee kirjaukset Yritys Oy:n kirjanpitoon.

4. Yritys R valmistaa tulostimia. R on aloittanut kampanjan, jossa jokainen tulostimen ostaja saa ilmaiseksi 23 euron arvoisen käyntikorttikotelon. Onko tilanteessa sovellettava oman käytön verotusta?

5. Anjan Antiikki ostaa pankkikortilla antiikkilipaston jälleenmyytäväksi 340 eurolla yksityisen keräilijän kuolinpesältä. Sen jälkeen hän myy lipaston hintaan 640 euroa marginaaliverotuksen laskumerkinnällä. Tee kirjaukset Anjan Antiikin kirjanpitoon a) Normaalin verotuksen sekä b) Marginaaliverotuksen mukaan.

Kansainvälisen kaupan kirjaukset

1. Suomalainen Auto-osa Oy hankkii varaosia Saksasta Der Wagen GmbH:lta l.m. 740 €. Tee kirjaukset Auto-osa Oy:n kirjanpitoon.

2. Suomalainen Vaatetus Oy myy kankaita Italiaan l.m. 5200 €. Tee kirjaukset Vaatetus Oy:n kirjanpitoon.

3. Suomalainen Vaatetus Oy ostaa puuvillakangasta Kiinasta 12300 eurolla. Kuljetusliikkeen lasku on ilman tulliin maksettua alv:a 2769 euroa, johon sisältyy 1900 euroa rahtia Pekingistä Helsinkiin, 300+alv euroa rahdista Helsingistä Ouluun, 200 euroa tavarán vakuutusta sekä 300+alv huolintakustannuksia. Mikä on tavarán todennäköinen tullausarvo?

4. Merkitse yllä oleva Vaatetus Oy:n kauppa sen kirjanpitoon.

Alla erittely kuljetusliikkeen laskusta sekä liitteenä oleva tullauspäätös.

Kuljetusliikkeen lasku

Rahti Peking-Helsinki	1900
Rahti Helsinki-Oulu (300+alv)	369
Kuljetusvakuutus	200
Huolintapalkkio (300+alv)	369
Tulli	700
	3538
<u>Arvonlisävero</u>	<u>3626,87</u>
	7164,87

Tullasupäätös	
Tullausarvo	15069
Tulli	700
<u>Veron peruste</u>	<u>15769</u>
Arvonlisävero 23 %	3626,87

5. Suomalainen Valmistus Oy myy 9800 eurolla tavaraa Sveitsiin. Tee tapahtumasta kirjaukset Valmistus Oy:n kirjanpitoon.

6. Mirjan Asuste Oy ostaa Yhdysvalloista vaatteita myytäväksi 4800 eurolla. Rahtifirma maksaa tullin ja lähettää laskun Mirjan Asuste Oy:lle. Alla Rahtifirman lasku ja sen liitteenä oleva tullauspäätös. Tee kirjaukset kaupasta Mirjan Asuste Oy:n kirjanpitoon.

Rahtilasku		
Rahti		100
Huolintakulut	40+alv	49,2
Tulli		480
		<hr/>
		629,2
Arvonlisävero		1214,4
		<hr/>
		1843,6
Tullauspäätös		
Tullausarvo		4800
Tulli		480
		<hr/>
Veron peruste		5280
Arvonlisävero		1214,4

7. Kaijan Koru myy valmistamiaan koruja l.m. 800 eurolla Espanjaan. Tee kirjaukset.

8. Kaijan Koru ostaa lasihelmiä Ruotsista valmistaakseen koruja myyntiin. Hän ostaa helmiä l.m. 4300 eurolla. Tee kirjaukset.

9. Suomalainen energiayritys Tuulivoima Oy ostaa konsultointipalveluita belgialaiselta Consulting yritykseltä l.m. 3760 eurolla. Tee kirjaukset Tuulivoima Oy:n kirjanpitoon.

10. Suomalainen Tuulivoima Oy myy koulutuspalvelua tuulivoiman käytöstä Venäjälle ostajan liiketiloissa Moskovassa l.m. 5890 eurolla. Tee kirjaukset Tuulivoima Oy:n kirjanpitoon.

Arvonlisäverotus kansainvälisessä kaupassa.

Suomalainen yritys X myy tavaroita ulkomaiselle yritykselle Y. Merkitse kumpi yritys on arvonlisäverovelvollinen tilanteen muuttuessa olettaen, että kaikki muut seikat kaupassa ovat kohdallaan. Mitä mahdollisia muita seikkoja on otettava huomioon?

	X	Y
yritys Y on saksalainen		
yritys Y on kanadalainen		
yritys Y ei ole rekisteröitynyt kotimaassaan arvonlisäverovelvolliseksi		
yritys Y on Saksalainen, laskulla ei merkintää arvonlisäverotunnuksista		
tavarat on myyty määränpäämaahan asennettuna		
yritys Y on ulkomaalainen, tavaroiden kuljetusta Suomen ulkopuolelle ei voida todistaa		
yritys X on rekisteröitynyt arvonlisäverovelvolliseksi myös tavaroiden määränpäämaassa		
yritys Y on ruotsalainen ja myy X:ltä ostamansa tavarat saksalaiselle yritykselle, yritys X toimittaa tavarat suoraan Saksaan		

Merkitse kuka tilittää arvonlisäveron ja mihin maahan kussakin palvelukaupan tilanteessa, kun myyjä on Suomalainen elinkeinonharjoittaja X.

	X	Y	Ma a
Yritys X myy norjalaiselle yritykselle Y palvelun, palvelu luovutetaan Y:n Suomessa sijaitsevaan kiinteään toimipaikkaan			
Yritys X myy palvelun Y:lle, joka on yksityinen kuluttaja Venäjältä			
Yritys X myy taksipalvelun Oulusta Rovaniemelle venäläiselle yritysasiakkaalle Y, joka ei ole Suomessa verovelvollinen.			
Yritys X myy saksalaiselle yritykselle Y palvelun ja luovuttaa sen Saksaan sijaitsevaan tehtaaseen. X ei ole Saksassa verovelvollinen.			
Yritys X myy vartiointipalvelua ruotsalaisen yritys Y:n Ruotsissa sijaitsevaan konttorirakennukseen. X ei ole Ruotsissa verovelvollinen			
Yritys X myy tanskalaiselle yritykselle Y pääsyliput järjestämäänsä talousjohtajien seminaarin. Seminaari on Suomessa.			

LIITE 2

Opetus diasarjat arvonlisäverosta:

Maiju Levirinne

- ## Mikä on arvonlisävero?
- Kulutusvero eli kuluttajat maksavat veron lopullisesti
 - Sisällytettävä lähes kaikkiin tavaroihin ja palveluihin
 - Verottomuus on poikkeus
 - Yrityksille läpikulkuerä
 - Myynnistä suoritetaan alv:tä
 - Ostoista vähennetään alv:tä
 - Ilmoitetaan pääsääntöisesti kuukausittain valtiolle

Alv:n tarkoitus

- Valtion suurin tulonlähde
 - Laaja veropohja
- Poliittisia tarkoituksia, ohjaava verotus
 - Jotkin alat ja hyödykkeet verotuksen ulkopuolella
- EU:n verotuksen harmonisointi ja ulkomaan kaupan helpottaminen

Verokannat

- 23 %
 - Yleinen verokanta
 - Sovelletaan, mikäli verotettava hyödyke ei kuulu kahden muun veroprosentin piiriin
 - Muuttunut 1.7.2010, 22 % → 23 %

Verokannat

- 13 %
 - Elintarvikkeet, rehut
 - Ravintola- ja ateriapalvelut 1.7.10 lähtien 22% → 13%
 - Muuttui 1.7.2010 12% → 13%
- 9 %
 - Kirjat, kuljetus, majoitus, lääkkeet
 - Parturi- ja kampaamopalveluiden sekä pienten korjauspalveluiden osalta voimassa 2011 loppuun
 - Muuttui 1.7.2010 8% → 9%

Nollaverokanta

- Myytävään tuotteeseen ei sisälly arvonlisäveroa
- Elinkeinonharjoittaja verovelvollinen ja oikeutettu vähennyksiin hankinnoistaan
- Ei sisälly piilevää veroa vähennysoikeuden takia
- Eri asia, kuin täysin verotuksen ulkopuoliset alat

Nollaverokanta

- Sovelletaan
 - Sanoma- ja aikakauslehdet
 - Kansainvälisen liikenteen ilma-alusten varustaminen, vuokraus ja rahtaus
 - Huvi- ja urheiluvesialuksien myynti, vuokraus, rahtaus sekä niihin kohdistuvat työsuoritukset
 - Rahoitus- ja vakuutuspalvelun sekä käyvän maksuväliseen myynti yhteisön ulkopuolelle
 - Kansainvälinen kauppa

Verotonta

- Terveysten- ja sairaanhoito
- Sosiaalihuolto
- Koulutus
- Rahoitus- ja vakuutuspalvelut
- Kiinteistöt
- Esiintymis- ja tekijänoikeuspalkkiot

Veron peruste

- Summa, josta verokannan mukainen veron määrä lasketaan
- Veron perusteeseen lasketaan
 - Hyödykkeen sovittu veroton hinta
 - Hinnanlisät
 - Toimituskustannukset
 - Laskutuskustannukset
 - Pakkauskulut
 - Mahdolliset kolmannen osapuolen kustannukset, jos ne sisältyvät sopimukseen

Veron peruste

- Veron perusteeseen ei lasketa
 - Osamaksukorot
 - Vakuutukset, ellei myyjän omaksi turvakseen ottamia
 - Myyjän ostajan puolesta maksama kustannus, joka voidaan katsoa läpikulueräksi
- Veron perusteesta vähennetään
 - Alennukset
 - Tuet ja avustukset
 - Luottotappiot jälkeinpäin oikaisueränä

Arvonlisäverovelvollisuus

Maiju Levirinne

Kuka on verovelvollinen?

- Itsenäinen yritys tai yhteisö
- Harjoittaa myyntiä liiketoiminnan muodossa
 - Myynti on vastikkeellista toimintaa
 - Vastikkeen ei ole pakko olla rahaa, mutta arvon on oltava ilmaistavissa rahana
- Verovelvollinen jos liikevaihto yli 8500 euroa tilikaudessa.
- Pääsääntö: Myyjä suorittaa alv:n myymistään tavaroista ja palveluista

Pienyrittäjät

- Pienyrittäjä arvonlisäverolaissa, jos liikevaihto alle 22500 euroa tilikaudessa.
- Liikevaihto 8500-22500 euroa
 - Saatavilla verohuojennusta
 - Pakollinen arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröityminen
- Liikevaihto alle 8500 euroa
 - Ei pakollista rekisteröitymistä
 - Vapaaehtoinen verovelvollisuus mahdollista

Muut verohelpotuksiin oikeutetut ryhmittymät

- Invalidit
 - Tietyin ehdoin oikeutettuja verottomaan liiketoimintaan
- Yleishyödylliset yhteisöt
 - Verovelvollisia ainoastaan elinkeinotulostaan
 - Riippuvuus tuloverolain määritelmään elinkeinotoiminnasta
- Uskonnolliset yhdyskunnat
 - Katsotaan yleishyödyllisiksi yhteisöiksi

Käänteinen verovelvollisuus

- Ostaja maksaa veron, ei myyjä
- Sovelletaan usein ulkomaankauppaan
- Sovelletaan 1.4.2011 lähtien myös rakennuspalveluiden myynnissä

Ulkomaiset yritykset

- Voi rekisteröityä joko verovelvolliseksi tai ilmoituksenantovelvolliseksi
 - Verovelvollinen = kohdellaan kuten suomalaista verovelvollista
 - Ilmoituksenantovelvollisuus = ilmoittaa valtiolle vain yhteisömyynnin, oikeutettu palautuksiin
- Rekisteröidyttävä verovelvolliseksi Suomessa
 - Jos harjoittaa Suomessa liiketoimintaa
 - Yrityksellä kiinteä toimi- tai kotipaikka Suomessa
 - Jos harjoittaa yhteisökauppaa Suomessa vaikka ei olisi toimipaikkaa Suomessa

Kiinteä toimipaikka

- Oltava valmiudet myytävän tuotteen valmistamiseen tai suorittamiseen
 - Mm. vaadittava henkilöstö ja tuotantokalusto
 - Esimerkiksi tavallinen tehdas
- Rakennusalalla yli 9 kk kestävä urakka tai töiden sarja katsotaan kiinteäksi toimipaikaksi

Kotipaikka

- Useita eri vaikuttavia tekijöitä
 - Pääasiallisen liiketoiminnan kotimaa
 - Keskeisten päätösten tekopaikka
 - Johdon kotipaikka
 - Hallinnollisten asiakirjojen säilytyspaikka
- Aina tapauskohtaista millä perusteella kotipaikka määritellään

Vähennysoikeus

- Ostaja saa vähentää tavaraan tai palveluun sisältyneen arvonlisäveron
 - Konkreettisesti määrä vähennetään tilitettävän veron määrästä
- Vähennysoikeus on, jos
 - Tavara tai palvelu tulee arvonlisäverollisen liiketoiminnan käyttöön
 - Ostaja ja myyjä ovat verovelvollisia

Vähennysoikeuden ulkopuoliset tavarat ja palvelut

- Vähennysoikeutta ei ole jos tavara tai palvelu tulee yksityiskäyttöön tai arvonlisäverolaissa on säädetty rajoitus oikeuteen
- Erilliset rajoitukset liittyvät tilanteisiin, joissa yksityiskäyttöä on, mutta liittymä liiketoimintaan on silti vahva

Vähennysoikeuden ulkopuoliset tavarat ja palvelut

- Vähennyskelvottomia hankintoja ovat
 - Verovelvollisen tai henkilökunnan yksityiskäytössä olevat kiinteistöt
 - Verovelvollisen tai henkilökunnan työmatkat
 - Edustusmenot
 - Tuotteet, joihin on sovellettu marginaaliverotusmenettelyä
 - Kulkuneuvot, joita ei ole hankittu vähennyskelpoiseen toimintaan
 - Matkanjärjestäjän välittömät asiakkaalle tehdyt hankinnat, vaikka myisi ne omassa nimissään

Laskuvaatimukset

- Arvonlisäveron tilittämisen ja vähentämisen oikeaan toteuttamiseen vaaditaan lain mukaiset laskumerkinnät
- Pakolliset laskumerkinnät ovat
 - Laskun antamispäivä
 - Juokseva koodi laskun tunnisteena
 - Myyjän arvonlisäverotunniste
 - Ostajan arvonlisäverotunniste, jos ostaja on verovelvollinen tai on kyse yhteisökaupasta
 - Kaupan osapuolien nimet ja osoitteet

Laskuvaatimukset

- Kaupan kohteena olevan hyödykkeen määrä ja laatu
- Toimitus- tai suorituspäivä tai ennakkomaksupäivä
- Hinta ja alennukset myös yksikköhintana ilman veroa ja veron peruste verokannoittain jaettuna
- Sovellettavat verokannat ja veron määrä
- Viittaus aikaisempaan laskuun, jos kyse on muutoslaskusta
- Merkintä mahdollisesta erityistilanteesta; käännetty verovelvollisuus, marginaaliverotus

Laskuvaatimukset

- Vähäiset laskumerkinnät riittävät, jos
 - Lasku on alle 250 euroa
 - Kyse on vähittäiskaupan tai muun siihen verrattavan pääasiassa yksityishenkilöille tapahtuvan kaupan laskusta
- Vähäiset laskuvaatimukset ovat
 - Laskun antamispäivä
 - Myyjän nimi ja arvonlisäverotunniste
 - Hyödykkeen määrä ja luonne
 - Suoritettavan veron määrä tai veron peruste verokannoittain

Arvonlisäverotus

Oman käytön verotus ja
marginaaliverotus

Maiju Levirinne

Oman käytön verotus

- Pääasiassa yksityiskäyttöön ottamisen verottamista
- Tavoitteena tasa-arvoinen verotus
 - Itse valmistetun ja ostetun tuotteen suhde verotuksessa
 - Yksityiskäytössä olevien tavaroiden ja palveluiden yrityksen nimiin ostamisen estäminen
 - Kylkiäisten, yrityslahjojen ym. verotus

Oman käytön verotus

- Oman käytön verotusta sovelletaan
 - Tavarain ottaminen yksityiseen käyttöön
 - Tavarain ottaminen vähennykseen oikeuttamattomaan käyttöön
 - Tavarain valmistaminen yrityksessä yksityiseen käyttöön
 - Tavarain tai palvelun vastikkeeton luovutus
 - Toiminimen omaan käytön otossa vasta, kun käyttöä on yli 850 euroa tilikaudessa

Marginaaliverotus

- Veron peruste on poikkeuksellisesti jälleenmyyntihinnan ja ostohinnan erotus
- Sovelletaan käytettyjen tavarain sekä antiikki-, taide- ja keräilyesineiden myyntiin
- Voidaan soveltaa jos
 - Ostaja jälleenmyy tavarain verollisena
 - Myyjä on yksityinen henkilö, soveltaa tuotteeseen marginaaliverotusta tai on verosta vapautettu elinkeinonharjoittaja
- Voidaan soveltaa ostettuihin sekä itse maahantuotuihin tavaroihin

Arvonlisävero kansainvälisessä kaupassa

Maiju Levirinne

Kansainvälinen kauppa

- Koostuu yhteisökaupasta ja viennistä ja tuonnista
- Verotetaan erillä tavalla, kuin kotimaan kauppaa
- Verotus erilainen riippuen yritysten kotimaasta, kaupan tapahtumamaasta ja siitä, onko kyseessä tavara vai palvelu
- Alv:n tavoite verottaa hyödyke sen kulutusmaassa

Yhteisökauppa

- EU:n yhtenäisen veroalueen sisällä tapahtuva tavarakauppa
- Ei sovelleta palveluihin
- Yritysten oltava eri jäsenvaltioista
- Yhteisömyynti on verotonta
- Yhteisöhankinta on verollista

Yhteisömyynti

- Tavara luovutetaan toiseen yhteisömaahan
- Veron maksaa ostaja = Käänteinen verovelvollisuus
- Ostajan oltava elinkeinonharjoittaja ja arvonlisäverovelvollinen toisessa yhteisömaassa
- Laskumerkintöjen ilmaistava yhteisökauppa
 - "Intra Community Supply VAT 0 %"
 - Myyjän ja ostajan alv-tunnus

Kolmikantakauppa

- Kolmen yhteisön eri jäsenvaltiossa sijaitsevan osapuolen välinen kauppa
- Myyjä myy tavaran toiselle, joka myy sen kolmannelle. Ensimmäinen myyjä toimittaa tavaran suoraan viimeiselle ostajalle.
- Kaupan viimeinen ostaja maksaa veron
- Poikkeavaa normaaleista säännöksistä toisen myyjän veroton yhteisöhankinta
 - Vrt. suora yhteisömyynti ensimmäisen ja kolmannen välillä

Kolmikantakauppa

- Laskulla oltava merkintä kolmikantakaupasta
 - "Kolmikantakauppa", "Triangulation"
- Esim. Suomalainen A myy koneen Ruotsalaiselle B, joka myy sen edelleen Saksalaiselle C. A toimittaa koneen suoraan C:lle. Laskulla on merkintä kolmikantakaupasta.
- Tilanne on A:lle normaali veroton yhteisömyynti, B:lle poikkeuksellinen veroton yhteisöhankinta ja C:lle normaali verollinen yhteisöhankinta

Vienti ja tuonti

- Vienti ja tuonti käsittävät kaupan yhteisön ulkopuolisen tahon kanssa
- Vienti Suomesta on verotonta
 - Otettava selvää velvollisuuksista määränpäämaassa
- Maahantuonti verotetaan tullissa → alv:n maksaa tullauksen tekevä taho
 - Vähennysoikeus, kuten muussakin kaupassa

Kaukomyynti

- Ulkomaille tapahtuvaa myyntiä yksityishenkilöille tai heihin rinnastettaville tahoille
 - Esim. postimyynti
- Verotetaan myyntimaassa, jos ei ylitä kaukomyynnin raja-arvoa
 - Raja-arvo Suomessa 35000 euroa
- Raja-arvon ylittyessä vero maksetaan määränpäämaahan

Palveluiden kansainvälinen kauppa

- Palveluihin ei sovelleta samoja sääntöjä, kuin tavaroihin
- Ns. myyntimaasäännökset määräävät mihin maahan vero maksetaan
 - Veron suorittaa normaalisti myyjä, ellei käänteistä verovelvollisuutta sovelleta
- Säännökset yhtenäisiä Euroopan Yhteisön veroalueen jäsenmaiden välillä
- Myyntimaasäännökset erilaiset riippuen siitä, onko ostaja elinkeinonharjoittaja vai kuluttaja

Palveluiden kansainvälinen kauppa Myyntimaasäännökset

- Myynti elinkeinonharjoittajalle verotetaan Suomessa jos
 - Palvelu luovutetaan ostajan Suomessa olevaan kiinteään toimipaikkaan
 - tai
 - Ostajan kotipaikka on Suomessa
- Myyjän rekisteröidyttävä verovelvolliseksi ellei sovelleta käännettyä verovelvollisuutta
- Yhteisön ulkopuolisten kauppajen yhteydessä huomioitava mahdolliset poikkeavat säännökset

Palveluiden kansainvälinen kauppa Myyntimaasäännökset

- Myynti kuluttajalle verotetaan Suomessa jos
 - Palvelu luovutetaan myyjän Suomessa olevasta kiinteästä toimipaikasta
tai
 - Myyjän kotipaikka on Suomessa
- Säännökset täysin päinvastaisia elinkeinonharjoittajaa koskeviin säännöksiin nähden

Palveluiden kansainvälinen kauppa Poikkeuksia myyntimaasäännöksiin

- Kiinteistöpalvelut verotetaan Suomessa, jos kiinteistö sijaitsee Suomessa
- Henkilökuljetuspalvelu verotetaan Suomessa, jos kuljetus alkaa ja päättyy Suomessa
- Matkatoimistopalvelu on myyty Suomessa, jos ne luovutetaan Suomessa sijaitsevasta kiinteästä toimipisteestä
- Ravintola- ja ateriapalvelut verotetaan Suomessa, jos palvelu suoritetaan Suomessa
- Kuljetusvälineen lyhytaikainen vuokraus on myyty Suomessa, jos se luovutetaan Suomessa

Palveluiden kansainvälinen kauppa

Poikkeuksia kuluttajien myyntimaasäännöksiin

- Irtaimeen omaisuuteen liittyvä palvelut on myyty Suomessa, jos ne suoritetaan Suomessa
- Tavarankuljetus- ja siihen liittyvä palvelu on myyty Suomessa, jos kuljetus alkaa Suomessa
- Muun kuin huvialuksen vuokraus on 1.1.2013 alkaen myyty Suomessa, jos ostajan kiinteä toimipaikka tai kotipaikka on Suomessa
- Kulttuuri-, viihde- ja muut vastaavat tapahtumat on myyty Suomessa, jos ne toimitetaan Suomessa

Palveluiden kansainvälinen kauppa

Poikkeus elinkeinonharjoittajan myyntimaasäännöksiin

- Lyhytaikaisen pääsyn luovuttaminen opetus-, tiede-, kulttuuri- tai urheilutapahtumaan sekä messuille ja näyttelyihin, on myyty Suomessa, jos tilaisuus järjestetään Suomessa